

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

“ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ”

 ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Διπλωματική εργασία με θέμα:

«Η φαντασία και η περιπέτεια στην Παιδική Λογοτεχνία και η επίδρασή τους στο συναισθηματικό κόσμο των παιδιών. Μελέτη περίπτωσης: Το φαινόμενο του Χάρι Πότερ».

Ταμάρα Γκεκτσιάν (ΑΕΜ:7412)

Κατεύθυνση: Συγγραφή

Τριμελής επιτροπή:

κ. Δόξα Κωτσαλίδου (επιβλέπουσα)

κ. Τριαντάφυλλος Η. Κωτόπουλος (εξεταστής)

κ. Άννα Βακάλη (εξετάστρια)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΙΟΥΝΙΟΣ, 2022

Διπλωματική εργασία

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΑΡΑΡΤΗΣΗ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ ΚΑΡΠΑΖΟΥ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΤΩΝ

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Στην ανιψιά μου, Ιωάννα & στο
βαφτιστήρι μου, Θεοδόση.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τη βαθιά μου ευγνωμοσύνη στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κα Δόξα Κωτσαλίδου, που με στήριξε εξ' αρχής και με καθοδήγησε με προθυμία και θετική διάθεση. Αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω και τους καθηγητές, κ. Τριαντάφυλλο Α. Κωτόπουλο και κα. Άννα Βακάλη, που με ενέπνευσαν και μου παρείχαν ανεξίτηλες γνώσεις σε όλο το διάστημα των μεταπτυχιακών σπουδών και μου προσέφεραν το κίνητρο για την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας.

Ακόμα ένα ευχαριστώ θα ήθελα να πω στην οικογένειά μου που με στήριξε σε κάθε βήμα και σε κάθε πρόκληση και δυσκολία.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Copyright © Ταμάρα Γκεκτσιάν, 2022.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Όνοματεπώνυμο: Ταμάρα Γκεκτσιάν

A.E.M.:7412

Ηλεκτρονική διεύθυνση: tamigkek@outlook.com

Έτος εισαγωγής: 2018

Κατεύθυνση: Συγγραφή

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: «Η φαντασία και η περιπέτεια στην Παιδική Λογοτεχνία και η επίδρασή τους στο συναισθηματικό κόσμο των παιδιών. Μελέτη περίπτωσης: Το φαινόμενο του Χάρι Πότερ».

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι τη συγγραφέα.

Ημερομηνία 06/2022

Η δηλούσα Ταμάρα Γκεκτσιάν

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Περίληψη

Η Παιδική Λογοτεχνία έχει γνωρίσει σημαντική ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες και έχει αποδειχθεί επιστημονικά η ύψιστη αξία της στην ολόπλευρη καλλιέργεια και ενδυνάμωση της προσωπικότητας του παιδιού καθώς και στη συναισθηματική του ανάπτυξη.

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στην Παιδική Λογοτεχνία και συγκεκριμένα κατά πόσο η φαντασία και η περιπέτεια, που υπερισχύουν στα παιδικά αναγνώσματα, επηρεάζουν τον συναισθηματικό κόσμο των παιδιών. Προηγείται βέβαια η ανάλυση των ορισμών της Παιδικής Λογοτεχνίας και η ιστορική της ανασκόπηση. Αναλύεται παράλληλα και η διδασκαλία της Παιδικής Λογοτεχνίας στο Δημοτικό Σχολείο και κατά πόσο της δίνεται η πρέπουσα σημασία. Λόγος γίνεται και για τη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, για τη συναισθηματική νοημοσύνη και για τα στάδια συναισθηματικής ανάπτυξης.

Η Λογοτεχνία του φανταστικού και η Λογοτεχνία της περιπέτειας είναι δύο είδη της Παιδικής Λογοτεχνίας που συχνά συναντώνται ταυτόχρονα και συνυπάρχουν αρμονικά. Παρατηρείται λοιπόν ότι η ο συναισθηματικός κόσμος των παιδιών είναι επιρρεπής στις επιδράσεις που ασκεί ένα τέτοιο λογοτεχνικό βιβλίο. Μέσα από την περιπέτεια τα παιδιά ταυτίζονται με την αγωνία και τα προβλήματα των ηρώων μπαίνουν στη θέση τους και συμπάσχουν. Μέσω της φαντασίας διεγείρεται η περιέργεια τους, ξεφεύγουν από έναν ρεαλιστικό κόσμο και μεταφέρονται σε κόσμους φανταστικούς που είναι τόσο ορθά δομημένοι που βιώνουν τους νέους κανόνες και συνθήκες με φυσικότητα.

Μακριά από ηθικοδιδασκτικά κείμενα, τα παιδιά επηρεάζονται, ταυτίζονται, εμπλέκονται, προβληματίζονται, αναρωτιούνται, παρηγοριούνται, ανακουφίζονται, συγκρίνουν, εφευρίσκουν λύσεις για τα δικά τους προβλήματα, αλλάζει η οπτική τους και απολαμβάνουν την ανάγνωση σε βαθμό που πλέον αναζητούν και μόνα τους τα κατάλληλα για εκείνα κείμενα.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Ως μελέτη περίπτωσης χρησιμοποιείται η γνωστή σειρά «Χάρι Πότερ» που έχει αγαπηθεί παγκοσμίως όσο λίγα βιβλία. Είναι η κατεξοχήν σειρά βιβλίων που αναρμονίζεται η περιπέτεια και η φαντασία. Αν και πλέον οι επιλογές που έχουν τα παιδιά στον ελεύθερο τους χρόνο είναι πολλές και ενδιαφέρουσες, όπως για παράδειγμα διαδικτυο και τηλεόραση, είναι πράγματι αξιοσημείωτο το ενδιαφέρον που έδειξαν στα βιβλία της Τζ. Κ. Ρόουλινγκ και πόσο πολύ τους επηρέασαν και ταυτίστηκαν με τους λογοτεχνικούς χαρακτήρες. Μετά την ανάγνωση της ιστορίας του Χάρι Πότερ, τα παιδιά δεν είναι πλέον τα ίδια, κάτι αλλάζει. Αλλάζει η συνείδηση τους, οι πεποιθήσεις τους, η στάση και η φιλοσοφία τους απέναντι στον κόσμο και την ίδια τη ζωή.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Summary

Children's Literature has experienced significant growth in recent decades and has been scientifically proven its highest value in the all-round cultivation and strengthening of the child's personality as well as in his emotional development.

This thesis refers to Children's Literature and specifically whether imagination and adventure, which prevail in children's readings, affect the emotional world of children. It is, of course, preceded by the analysis of the definitions of Children's Literature and its historical review. At the same time, the teaching of Children's Literature in primary school is analyzed and whether it is given the proper importance. There is also talk about the emotional development of children, about emotional intelligence and about the stages of emotional development.

The Literature of the Fantastic and the Literature of Adventure are two genres of Children's Literature that often meet at the same time and coexist harmoniously. It is therefore observed that the emotional world of children is prone to the influences exerted by such a literary book. Through adventure, children identify with the suspense and the problems of the heroes fall into place and empathize. Through imagination, their curiosity is stimulated, they escape from a realistic world and are transferred to imaginary worlds that are so well structured that they experience the new rules and conditions with naturalness.

Far from moralistic texts, children are influenced, identified, involved, concerned, wondering, comforting, relieving, comparing, inventing solutions to their own problems, changing their perspective and enjoying reading to an extent that they now seek on their own the appropriate texts.

As a case study, the well-known "Harry Potter" series is used, which has been loved worldwide as few books. It is the pre-eminent series of books that harmonizes adventure and imagination. Although now the choices that children have in their free time are many and interesting, such as internet and television, it is indeed remarkable the interest they showed in J.K's Rowling books and how much they influenced them and identified with the literary characters. After reading the story of Harry Potter, the

Ταμάρα Γκεκτσιάν

children are no longer the same, something changes. Changing their consciousness, their beliefs, their attitude and their philosophy towards the world and life itself.

Λέξεις κλειδιά

Παιδί, παραμύθι, Παιδική Λογοτεχνία, Λογοτεχνία του φανταστικού, Λογοτεχνία της περιπέτειας, Χάρι Πότερ, συναισθηματικός κόσμος παιδιών, συναισθηματικά στάδια ανάπτυξης, συναισθηματική νοημοσύνη.

Keywords

Child, fairy tale, Children's Literature, Literature of the fantastic, Literature of adventure, Harry Potter, children's emotional world, emotional stages of development, emotional intelligence.

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΙΑΚΕΔΩΝΗΣ
ΠΑΛΑΙΟΤΟ ΤΜΗΜΑ ΑΓΓΛΙΚΩΝ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΤΩΝ

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	12
1. Παιδική Λογοτεχνία	
1.1 Ορισμός της Παιδικής Λογοτεχνίας	14
1.2 Είδη της Παιδικής Λογοτεχνίας και αφηγηματικά στοιχεία...18	
1.3 Η φαντασία στη Λογοτεχνία	21
1.4 Η περιπέτεια στη Λογοτεχνία.....	25
2 Η Παιδική Λογοτεχνία στο Δημοτικό Σχολείο.....	27
2.1 Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) - Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) στο Δημοτικό Σχολείο.....	30
2.1.1. Πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών Λογοτεχνίας «Νέου Σχολείου» για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.	
2.1.2. Α' & Β' Δημοτικού.....	35
2.1.3. Γ' & Δ' Δημοτικού.....	38
2.1.4. Ε' & ΣΤ' Δημοτικού.....	41
2.1.5. Η φαντασία και η περιπέτεια στα σχολικά εγχειρίδια.....	43
2.2 Η διδασκαλία της Παιδικής Λογοτεχνίας στο σχολείο και κριτική ...	46
3. Η συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού.....	50
3.1 Συναισθηματική νοημοσύνη.....	52
3.2 Τα στάδια της συναισθηματικής ανάπτυξης παιδιών.....	54
3.3 Η επιρροή της διδασκαλίας της Παιδικής Λογοτεχνίας στη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών.....	61
4. Μελέτη περίπτωσης του «Χάρι Πότερ».....	64
4.1 Τα χαρακτηριστικά των βιβλίων «Χάρι Πότερ»	68
4.2 Οι χαρακτήρες στα βιβλία του Χάρι Πότερ.....	69
4.3 Η επιρροή του Χάρι Πότερ στον συναισθηματικό κόσμο των παιδιών.....	72
5. Συμπεράσματα.....	78
6. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	81
7. Παράρτημα.....	90

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Συνομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΠΣ: Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών

ΔΕΠΠΣ: Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών

Π.Ι: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Π.Σ: Πρόγραμμα Σπουδών

Φ.Ε.Κ: Φύλλα Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1: Συνοπτική παρουσίαση των επιρροών της φαντασίας στα παιδιά.

Πίνακας 2: Συνοπτική παρουσίαση των παραγόντων που καθιστούν ευχάριστη την ανάγνωση ιστοριών περιπέτειας.

Πίνακας 3: Τα θέματα που αναδύονται από τη σειρά βιβλίων Χάρι Πότερ.

Πίνακας 4: Θετικά στοιχεία που αποκομίζουν τα παιδιά από την ανάγνωση της σειράς βιβλίων Χάρι Πότερ.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία προσπαθεί να εντρυφήσει στα δύο κύρια συστατικά της Παιδικής Λογοτεχνίας, στη φαντασία και στην περιπέτεια και στο κατά πόσο επηρεάζεται ο συναισθηματικός κόσμος των παιδιών από την ανάγνωση τέτοιων βιβλίων. Γενικότερα, παρατηρείται μια ολοένα και αυξανόμενη τάση για παραγωγή παιδικών βιβλίων που περιλαμβάνουν φανταστικές ιστορίες με περιπετειώδους χαρακτήρες και τα οποία είναι ευρέως αποδεκτά από τα παιδιά και μάλιστα με άκρατο ενθουσιασμό. Ένα βιβλίο το οποίο γνώρισε μεγάλη επιτυχία παγκοσμίως είναι η ιστορία του γνωστού σε όλους μας «Χάρι Πότερ», η οποία σε σύντομο χρονικό διάστημα απέσπασε διθυραμβικές κριτικές και αγαπήθηκε από τα παιδιά όσο λίγα βιβλία. Κυριάρχησε πραγματικά μια μεγάλη μανία με τον συγκεκριμένο ήρωα, τον Χάρι Πότερ, η λεγόμενη Ποτερομανία. Πολλά παιδιά που ουδέποτε είχαν ασχοληθεί με την ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων, φάνηκε να επιχειρούν να διαβάσουν τη συγκεκριμένη ιστορία και μάλιστα να την ευχαριστιούνται και να τη συζητούν μεταξύ τους.

Τα κεφάλαια που απαρτίζεται η εργασία είναι στο σύνολο επτά. Στο πρώτο κεφάλαιο, γίνεται μια ανασκόπηση του ορισμού της Παιδικής Λογοτεχνίας και της ιστορικής εξέλιξής της μέσα στα χρόνια. Αναφέρονται επίσης τα είδη της Παιδικής Λογοτεχνίας και τα αφηγηματικά στοιχεία. Επίσης, γίνεται λόγος για το στοιχείο της φαντασίας και της περιπέτειας που συναντάμε συχνότερα στα παιδικά αναγνώσματα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η Παιδική Λογοτεχνία στο πλαίσιο της σχολικής ζωής που φαίνεται να γίνεται ολοένα και πιο αναπόσπαστο κομμάτι της, χωρίς ωστόσο να έχει απεμπλακεί ακόμη από το μάθημα της Γλώσσας ούτως ώστε να γίνει αυτόνομο μάθημα. Γίνεται λόγος και για το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) στις έξι τάξεις του Δημοτικού Σχολείου και κατά πόσο προβλέπουν την εμπλοκή της Παιδικής Λογοτεχνίας στη μαθησιακή διαδικασία. Αναφέρεται στη συνέχεια κατά

Ταμάρα Γκεκτσιάν

πόσο εμπεριέχουν τα σχολικά εγχειρίδια κείμενα βασισμένα στη φαντασία και στην περιπέτεια και ακολουθεί μια γενική κριτική ανασκόπηση.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη συναισθηματική νοημοσύνη, στα στάδια συναισθηματικής ανάπτυξης του παιδιού και φυσικά στο κατά πόσο επηρεάζεται ο συναισθηματικός τους κόσμος του από την ανάγνωση παιδικών βιβλίων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται η σειρά φαινόμενο «Χάρι Πότερ», οι χαρακτήρες της σειράς και κατά πόσο επηρεάζεται ο συναισθηματικός κόσμος των παιδιών από την ανάγνωση της ιστορίας του μικρού μάγου.

Στο πέμπτο κεφάλαιο δίνονται τα συμπεράσματα της εργασίας. Έπειτα, στο έκτο κεφάλαιο ακολουθούν οι βιβλιογραφικές πηγές και στο έβδομο κεφάλαιο τα παραρτήματα.

**Τα πουλιά έχουν
φτερά, τα παιδιά
έχουν βιβλία.
Rue du Monde**

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Κεφάλαιο 1^ο

Παιδική λογοτεχνία

1.1 Ορισμός της παιδικής λογοτεχνίας και ιστορική εξέλιξη

Ένας από τους κλάδους της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας είναι και η Παιδική Νεοελληνική Λογοτεχνία. Η Παιδική Λογοτεχνία έχει τις απαρχές της στην εποχή του Διαφωτισμού στην Ευρώπη. Όσον αφορά την Ελλάδα τα πρώτα λογοτεχνικά έργα που εντοπίστηκαν ήταν κατά τα τέλη της δικτατορίας, ενώ πιο πριν δεν υπήρχαν κείμενα γραμμένα μόνο για παιδιά. Σύμφωνα με τον Δελώνη(1986), η περίοδος αυτή είναι γνωστή ως «Άνοιξη της Παιδικής μας Λογοτεχνίας».

Το ξεκίνημα της Παιδικής Λογοτεχνίας εντοπίζεται γύρω στον 18ο αιώνα. Η Παιδική Λογοτεχνία εκείνη την εποχή χαρακτηρίζεται από έντονο διδακτισμό και είναι σαφώς επηρεασμένη από έργα ξένων λογοτεχνών (Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1988). Την περίοδο αυτή αναπτύσσεται ιδιαίτερα το ενδιαφέρον της κοινωνίας προς το παιδί και παράλληλα συστήνεται το παιδικό βιβλίο ως ιδιαίτερο είδος της Λογοτεχνίας.

Βρισκόμενοι στα τέλη του 19ου αιώνα παρατηρείται, ότι τα όρια της Παιδικής Λογοτεχνίας από τη Λογοτεχνία, δεν είναι ακόμη σαφή και ευδιάκριτα. Ωστόσο αυτό άλλαξε μετά την μεταπολίτευση όπου και παρατηρήθηκε μια προσπάθεια των συγγραφέων να μελετήσουν ενδελεχώς την Παιδική Λογοτεχνία (Κανατσούλη, 2002) καθώς και μια προσπάθεια αντιμετώπισης του παιδιού ως «φορέα όχι μόνο αισθητικών, αλλά και κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών» (Κατσίκη-Γκίβαλου, 1995). Παράλληλα, γίνεται μια προσπάθεια για σωστή εικονογράφηση των παιδικών βιβλίων, συστήνονται νέοι και νέες συγγραφείς και πλέον μελετάται εξονυχιστικά η Παιδική Λογοτεχνία (Κανατσούλη, 2002).

Μετά την μεταπολίτευση του 1974 εξελίχθηκε σημαντικά η Παιδική Λογοτεχνία και ανανεώθηκε η θεματολογία της επηρεασμένη από τις αλλαγές που επήλθαν στον πολιτικό και κοινωνικό στίβο. Μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας

Ταμάρα Γκεκτσιάν

επομένως, το παιδί παύει να θεωρείται «*μικρογραφία του ενήλικα*» (Καλλέργης, 1995) και διεκδικεί τη θέση του στην κοινωνία ως αυτόνομο μέλος. Μέσα σε αυτό το νέο πρίσμα, οι συγγραφείς προσπαθούν πλέον μέσα από τα παιδικά βιβλία να διαμορφώσουν συνειδητοποιημένα παιδιά, γι' αυτό και πολλά βιβλία θίγουν ζητήματα πολιτικού και ιστορικού περιεχομένου με σκοπό τη δημιουργία μικρών αναγνωστών με πολιτική και ιστορική συνείδηση (Αναγνωστόπουλος, 1996). Το σύνολο των έργων που πλέον απευθύνονται αποκλειστικά στο παιδί ορίζονται ξεκάθαρα ως Παιδική Λογοτεχνία και περιλαμβάνουν καθημερινά θέματα, όπως για παράδειγμα το διαζύγιο, το περιβάλλον, τα ναρκωτικά και τις ανθρώπινες σχέσεις. Γίνεται μια προσπάθεια να δοθεί στο παιδί «πνευματική τροφή», η οποία θα είναι συνυφασμένη με την ιδιαίτερη ιδιοσυγκρασία του και τους προβληματισμούς που το διέπει και παράλληλα θα καλλιεργεί το χαρακτήρα και την αισθητική του αντίληψη.

Πλέον, εν έτη 2022, η Παιδική Λογοτεχνία είναι ένα αυτόνομο λογοτεχνικό είδος, το οποίο είναι πηγή μελέτης και έμπνευσης σε παγκόσμια κλίμακα. Ο ορισμός της Παιδικής Λογοτεχνίας είναι ένα αρκετά δύσκολο θέμα, καθότι έχουν ειπωθεί πολλές και αντιφατικές θεωρίες και αναλύσεις και προσεγγίσεις στο πέρασμα του χρόνου. Κάποιες φορές επικαλύπτονται, άλλες επαναδιατυπώνονται και επηρεάζονται από τις τρέχουσες εξελίξεις. Έτσι, η Λογοτεχνία γενικότερα, και η Παιδική Λογοτεχνία ειδικότερα που μας ενδιαφέρει στην παρούσα εργασία, αποτελεί ένα ευρύ πεδίο, ανοικτό προς καινούριες θεωρίες και διαρκώς μεταβαλλόμενο. Παρακάτω αναφέρονται οι ευρέως αποδεκτές και γνωστές θεωρίες ως προς τον ορισμό της Παιδικής Λογοτεχνίας.

Σύμφωνα με τον Γιάκου (1991), με τον όρο Παιδική Λογοτεχνία εννοούμε «*τα αισθητικά δικαιωμένα λογοτεχνικά κείμενα, που είναι σε θέση να φέρουν το παιδί σε επαφή με το αισθητικό φαινόμενο της Τέχνης, και ειδικότερα της Λογοτεχνίας*». Δημιουργοί αυτών των λογοτεχνικών κειμένων είναι ενήλικες συγγραφείς οι οποίοι λαμβάνοντας υπόψη την παιδική ψυχοσύνθεσή προσπαθούν να παράγουν έργα προσιτά και κατανοητά προς τα παιδιά.

Σύμφωνα με την Σακελλαρίου (1982), ένα λογοτεχνικό έργο για να θεωρηθεί ότι ανήκει στον τομέα της Παιδικής Λογοτεχνίας πρέπει να είναι εναρμονισμένο με τη

Ταμάρα Γκεκτσιάν

γλωσσική, γνωστική και ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού και να προσπαθεί να ικανοποιήσει την ανάγκη του για χαρά και ενθουσιασμό και να του προκαλέσει έντονα συναισθήματα που θα αναπτρώσουν τον ψυχικό και συναισθηματικό του κόσμο.

Σύμφωνα με τον Καλλέργη (1995), η Παιδική Λογοτεχνία για να είναι κατάλληλη για τα παιδιά πρέπει να είναι γραμμένη απλά και παραστατικά, προσαρμοσμένη στο γλωσσικό πλούτο των παιδιών και προσηλωμένη στην ικανοποίηση της ανάγκης τους για χαρά, στην καλλιέργεια ευγενικών συναισθημάτων και στην εξύμνηση ηθικών και πνευματικών αξιών.

Την παραπάνω θεωρία έρχεται να συμπληρώσει και η Καρπόζηλου (2009), που υποστηρίζει ότι ο στόχος των παιδικών βιβλίων είναι να μεταλαμπαδεύσουν στο παιδί γνώσεις συμβατές και εναρμονισμένες με την ηλικία του. Από τη βρεφική κιόλας ηλικία, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με πάνινα βιβλία και αργότερα στην νηπιακή ηλικία με πλαστικά βιβλία. Σημαντικό ρόλο στην ουσιαστική και σταθερή και ποιοτική σχέση του παιδιού με τα βιβλία διαδραματίζει και ο γονιός που είναι ο πρωταρχικός και άμεσος διαμεσολαβητής της επαφής του παιδιού με το βιβλίο. Μετέπειτα, τη σκυτάλη την λαμβάνει και ο/η δάσκαλος/α που έρχεται να ενισχύει και να αναπτύξει ακόμη πιο πολύ αυτή τη σχέση και ωθεί το παιδί να γίνει φίλος με το βιβλίο.

Σύμφωνα με τον Παπαδάτο (2009), η σχέση των παιδιών με τα βιβλία έχει τις απαρχές της από τους πρώτους μήνες κύησης μέσω της μουσικής ανάγνωσης των παραμυθιών. Έπειτα, κατά την προσχολική ηλικία κρίνεται ως κατάλληλη περίοδος για να έρθει το παιδί σε επαφή με το βιβλίο καθότι πλέον αρχίζει και ξεχωρίζει το αληθές με το φανταστικό και παράγει ένα πλήθος διανοητικών και ψυχικών εικόνων.

Σύμφωνα με τον Παναγιωτόπουλο (2001), με τη σωστή καθοδήγηση των ενηλίκων, τα παιδιά μπορούν να ξεκινήσουν την ανάγνωση βιβλίων από μικρή ηλικία. Η εξοικείωσή τους με τα βιβλία θα τους οδηγήσει μακροπρόθεσμα στην καλύτερη κατανόηση του γλωσσικού κώδικα και στην αγάπη τους για την ανάγνωση. Τα βιβλία λειτουργούν ως κινητήριοι δύναμη ανάπτυξης της φαντασίας, της κριτικής τους σκέψης και της δημιουργικής τους έκφρασης. Παράλληλα, εμπλουτίζεται και το λεξιλόγιό τους και βελτιώνεται τόσο ο γραπτός όσο και ο προφορικός τους λόγος.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Δεδομένου των παραπάνω, ο Παναγιωτόπουλος (2001), καταλήγει στη βαρύτητα που πρέπει να δώσουν οι συγγραφείς στον ψυχικό κόσμο των παιδιών και να αντιληφθούν την τεράστια ευθύνη που έχουν απέναντι τους μέσα από τη δημιουργία λογοτεχνικών κειμένων που πρέπει να έχουν ως σκοπό την ψυχαγωγία τους, την ανάδειξη αξιών, την παρουσίαση ηρώων με πλούσιο συναισθηματικό κόσμο και την καταγραφή ενός αισιόδοξου τέλους που να συμβαδίζει με τον ψυχικό κόσμο τους.

Τα χαρακτηριστικά της Παιδικής Λογοτεχνίας σύμφωνα με τον Nodelman (1992) είναι ότι χαρακτηρίζεται από απλότητα, αισιοδοξία, αθωότητα, διδακτικότητα, επανάληψη, επικεντρώνεται στη δράση, απευθύνεται στην παιδική ηλικία, εκφράζει τις σκέψεις του παιδιού και τείνει προς το φανταστικό. Ο λόγος είναι λιτός, οι περιγραφές σύντομες και η αφήγηση άμεση. Οι χαρακτήρες είναι ξεκάθαροι και η οπτική γωνία συνήθως είναι εκείνη του παιδιού.

Σύμφωνα με τον McDowell(2012), η Παιδική Λογοτεχνία γενικότερά τείνει να εμπεριέχει σύντομα κείμενα, που ευνοούν περισσότερο μια ενεργητική συμπεριφορά και όχι παθητική, με πολλούς διαλόγους και περιγραφές. Διακρίνονται από αισιοδοξία, απλότητά, περιπέτεια, μαγεία και φαντασία.

Σύμφωνα με τους B. Hearne & M.Kaye (1981), *«όταν διαβάζεις σε ένα παιδί, όταν βάζεις ένα βιβλίο στα χέρια του, του φέρνεις νέα από την απείρως ποικιλόμορφη φύση της ζωής. Γίνεσαι αφυπνιστής».*

Ταμάρα Γκεκτσιάν

1.2 Είδη της Παιδικής Λογοτεχνίας και αφηγηματικά στοιχεία

Σύμφωνα με τον Παπαντωνάκη(2009), η Παιδική Λογοτεχνία στο πέρασμα του χρόνου εξελίχθηκε και συνεχίζει να εξελίσσεται με αποτέλεσμα να υπάρχει πληθώρα διαφορετικών ειδών. Υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία παιδικών βιβλίων και τα παιδιά είναι σε θέση να διαλέξουν αυτό που τους ταιριάζει και συμβαδίζει με τον συναισθηματικό τους κόσμο. Αν και είναι δύσκολη η κατηγοριοποίηση των βιβλίων ωστόσο υπάρχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά τα οποία μας βοηθούν να ονοματίσουμε κάποια από τα πιο γνωστά είδη της Παιδικής Λογοτεχνίας. Τα κυριότερα είδη είναι τα παρακάτω:

- Παιδική Ποίηση
- Παιδικό διήγημα
- Παιδικό μυθιστόρημα
- Μυθιστορηματικές βιογραφίες
- Παιδαγωγικοί μύθοι
- Παιδικό παραμύθι
- Ταξιδιωτική παιδική λογοτεχνία
- Εγκυκλοπαιδικό και επιστημονικό παιδικό βιβλίο
- Παιδικό θέατρο

Επίσης, σύμφωνα με την, Κανατσούλη(2002), στην Παιδική Λογοτεχνία εμπεριέχονται και τα παρακάτω είδη:

- Τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία
- Τα παιδικά περιοδικά
- Τα βιβλία γνώσεων
- Τα κόμικς

Όσον αφορά το παιδικό μυθιστόρημα, σε αυτό το είδος ο συγγραφέας

Ταμάρα Γκεκτσιάν

εξιστορεί μια ολοκληρωμένη ιστορία με αρχή, μέση και τέλος, η οποία ιστορία δεν είναι προσωπικό βίωμα του συγγραφέα αλλά μια επινοημένη μυθοπλαστική ιστορία βασισμένη στη φαντασία του. Το παιδικό μυθιστόρημα περιέχει μια παραμυθένια ιστορία που παρουσιάζει μια εξιδανικευμένη πλευρά της ζωής που οδηγεί σε μια συναισθηματική ανάταση και ανακούφιση. Το τέλος της ιστορίας είναι ως επί το πλείστον ευτυχές. Είναι γραμμένο σε απλή και κατανοητή γλώσσα κατά πλειοψηφία και η έκτασή του είναι μεγαλύτερη από του διηγήματος και της νουβέλας, κάτι το οποίο εξυπηρετεί τον συγγραφέα για να αναπτύξει εκτενώς και επαρκώς την ιστορία του (Παπαδάτος, 2009).

Στο Παιδικό μυθιστόρημα εντάσσονται με άξονα το περιεχόμενο του οι παρακάτω σύνηθες θεματολογίες:

- Αστυνομικό μυθιστόρημα
- Ηθογραφικό μυθιστόρημα.
- Ιστορικό παιδικό μυθιστόρημα.
- Μυθιστορηματικές βιογραφίες.
- Αστικό μυθιστόρημα.
- Ταξιδιωτική πεζογραφία
- Κοινωνικό και πολιτικό μυθιστόρημα.
- Μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας.
- Μυθιστόρημα περιπέτειας

Τα βιβλία περιπέτειας είναι εκείνα τα βιβλία που σφύζουν από δράση, ανατροπές, ενθουσιασμό και αγωνία. Σύμφωνα με τον Άμπραμς (1999), σε αυτό το είδος του βιβλίου το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στον πρωταγωνιστή και στις ενέργειες του. Ο πρωταγωνιστής ή μια ομάδα εμπλέκεται σε περιπέτειες και προσπαθεί να ανταπεξέλθει προσπερνώντας εμπόδια και βασιζόμενος στις δικές του δυνάμεις και της παρέας του, που φυσικά είναι όλοι ανήλικοι. Το τέλος αυτών των περιπετειών έχει κατά κανόνα ένα ευτυχές τέλος.

Όσον αφορά τη Λογοτεχνία του φανταστικού, αυτή διαπραγματεύεται θέματα ασυνήθιστα και παράλογα αλλά με τρόπο που όλα μοιάζουν πραγματικά και

Ταμάρα Γκεκτσιάν

δεδομένα. Η Λογοτεχνία της φαντασίας θα μπορούσε να χωριστεί σε τρεις υποκατηγορίες: επιστημονική φαντασία, τρόμου και φαντασιακό είδος.

Όσον αφορά τα αφηγηματικά στοιχεία ενός λογοτεχνικού κειμένου, σύμφωνα με τον Κανατσούλη (2002) είναι τα εξής:

- Η πλοκή: Είναι η εξελικτική πορεία των γεγονότων μιας ιστορίας. Η πλοκή θεωρείται επιτυχής όταν κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον των αναγνωστών για το τι θα επακολουθήσει και προκαλεί μια συνεχή αγωνία για την έκβαση της περιπέτειας των χαρακτήρων.
- Οι χαρακτήρες: Οι χαρακτήρες ενός λογοτεχνικού κειμένου διαμορφώνονται μέσω της πλοκής και συστήνονται στους αναγνώστες μέσω των ενεργειών τους, της εμφάνισής τους, των σχολίων του αφηγητή καθώς και των υπολοίπων προσώπων της ιστορίας.
- Το θέμα: Το θέμα ενός κειμένου βρίσκεται στο κέντρο της ιστορίας αλλά υπάρχουν τις περισσότερες φορές και άλλες μικρότερες ιδέες που το πλαισιώνουν. Κάποιες φορές τα θέματα δεν είναι άμεσα ή φανερά.
- Η δομή: Η δομή είναι ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η σύνδεση διαφόρων μερών ενός έργου.
- Η οπτική γωνία: Η οπτική γωνία είναι ο τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας επιλέγει να κάνει την παρουσίαση των γεγονότων της ιστορίας.
- Το σκηνικό: Το σκηνικό περιλαμβάνει τον χρόνο και τον τόπο που εξελίσσεται η ιστορία.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

1.3 Η φαντασία στη Λογοτεχνία

Στην Ελλάδα τα πρώτα κείμενα του φανταστικού συναντώνται στην αρχαία ελληνική μυθολογία, στα έπη του Ομήρου, στις αρχαίες τραγωδίες και κωμωδίες, στην ουτοπική Πολιτεία του Πλάτωνα, στα έργα του Ηροδότου και του Αισώπου. Στη σύγχρονη όμως εποχή υποχωρεί σταδιακά το διδακτικό κλίμα που κυριαρχούσε και είχε ως στόχο να επιβάλλει έμμεσα στους/ις μικρούς/ες αναγνώστες/τριες τις επιβολές των ενηλίκων. Πλέον γίνεται προσπάθεια να συναντηθούν οι συγγραφείς με τις προσδοκίες των μικρών αναγνωστών/τριών (Πάτσιου, 1999).

Οι συγγραφείς της φανταστικής Λογοτεχνίας χρησιμοποιούν το φανταστικό κόσμο σαν αντίδοτο στη δυσάρεστη πραγματικότητα. Ο αναγνώστης ξεφεύγει από τα όρια της πραγματικότητας και καλείται να ανακαλύψει νέους κόσμους και νέες ιδέες. Αυτό που κυριαρχεί είναι το καλό ενάντια στο κακό σε έναν κατασκευασμένο κόσμο, ο οποίος πρέπει να είναι το ίδιο λογικός και ορθά δομημένος με τον πραγματικό. Οι άνθρωποι που ζουν σε αυτό τον κόσμο πρέπει να έχουν ανθρώπινα χαρακτηριστικά ούτως ώστε ο/η αναγνώστης/τρια να μπορέσει να ταυτιστεί με αυτούς. Οι συγγραφείς έχουν την ελευθερία και το πλεονέκτημα να απεμπλακούν από τα όρια του πραγματικού και να οδηγηθούν σε κόσμους που οι ίδιοι χτίζουν με τις δικές τους πεποιθήσεις, με τα δικά τους οράματα και ιδανικά (Καλλέργης, 1998).

Σύμφωνα με την Κανατσούλη (2004), στην Παιδική Λογοτεχνία φαντασίας υπερισχύουν τα δίπολα φυσικό/υπερφυσικό και πιθανό/μη πιθανό. Οι ιστορίες που περιγράφονται στα βιβλία φαντασίας παρουσιάζονται ως κόσμοι πραγματικοί και με αληθοφανείς χαρακτήρες, σε σημείο που οι αναγνώστες επιβραδύνουν την ανάγνωση και αναρωτιούνται το τι είναι αληθινό και τι φανταστικό.

Αυτό όμως που κάνει ένα βιβλίο φαντασίας αξιοδιήγητο και κεντρίζει την προσοχή των αναγνωστών/τριών, είναι εκείνα τα στοιχεία που εμπεριέχονται, όπως είναι η δράση, η περιπέτεια και το μυστήριο. Όλα αυτά τα στοιχεία δίνουν την αίσθηση της χαράς και της απόλαυσης στους αναγνώστες που βιώνουν μέσα από εντάσεις,

Ταμάρα Γκεκτσιάν

κορυφώσεις και συγκρούσεις (Κυρίμης, 1999).

Σύμφωνα με τον Παπαχριστόπουλο(2013), η ψυχαναλυτική

θεωρία υποστηρίζει ότι η φαντασίωση είναι και έρχεται να υποκαταστήσει μια βαθιά ικανοποίηση και επιθυμία, που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί στην πραγματικότητα. Συνεχίζει λέγοντας ότι η φαντασία παίζει σημαντικό καθοριστικό ρόλο στο συναισθηματικό κόσμο των παιδιών, όπως ακριβώς και τα όνειρα. Γι'αυτόν ακριβώς το λόγο βλέπουμε ότι από πολύ μικρή ηλικία κιόλας τα παιδιά τείνουν στο να παίζουν φανταστικά παιχνίδια ή ακόμη και να έχουν φανταστικούς φίλους.

Τρανό παράδειγμα μιας φανταστικής ιστορίας που αγαπήθηκε παγκοσμίως είναι η ιστορία του Χάρι Πότερ, όπου ο πρωταγωνιστής καλείται να μεταπηδήσει από τον πραγματικό κόσμο στον μαγικό κόσμο του Χόγκουαρτς. Ο Χάρι Πότερ και η Φιλοσοφική Λίθος εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1998 και μετά από αυτό ακολούθησαν άλλα έξι βιβλία. Φυσικά πριν από το Χάρι Πότερ είχαν ήδη εκδοθεί πληθώρα βιβλίων με κύρια θεματολογία το φανταστικό και με ήρωες που είχαν υπερφυσικές δυνάμεις. Άλλο δημοφιλές βιβλίο το οποίο είναι ευρέως γνωστό και που ανήκει σε αυτή την κατηγορία είναι και ο Άρχοντας των Δαχτυλιδιών που εκδόθηκε το 1985.

Ο Καλλέργης(1998), υποστηρίζει ότι η φαντασία και το ασυνείδητο ενεργοποιούνται πολύ περισσότερο με την λογοτεχνική γραφή παρά με την εγκυκλοπαιδική. Η Λογοτεχνία βοηθά στην κατάκτηση, μετάδοση και ανάπλαση της γλώσσας καθότι ένα καλό βιβλίο μπορεί λειτουργήσει ως αρωγός αφύπνισης της συνείδησης και να ενισχύσει το συναισθηματικό κόσμο και την πίστη σε σημαντικές αξίες.

Ο Πασλανιέκ(1991), υποστηρίζει ότι η φαντασία είναι μια πραγματικά ακατανίκητη δύναμη, όχι μόνο αναφορικά με την τέχνη, αλλά και για το σύνολο των δραστηριοτήτων στη ζωή. Καθημερινά χρειαζόμαστε όλοι να εφευρίσκουμε λύσεις για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε και στην εφεύρεση των λύσεων απαραίτητη κρίνεται η ύπαρξη φαντασίας. Η φαντασία είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να πάρουμε αποφάσεις και να δράσουμε. Δεν πρέπει επομένως να κατακερματίζεται η φαντασία μας, αλλά αντιθέτως πρέπει να ενισχύεται και αυτό είναι κάτι που μπορεί να

Ταμάρα Γκεκτσιάν

συμβεί από τη βρεφική κιόλας ηλικία μέσα από την Παιδική Λογοτεχνία.

Σύμφωνα με τον Ευαγγέλου (1993), ένα καλό λογοτεχνικό βιβλίο λειτουργεί ως αρωγός της ανάπτυξης της φαντασίας των παιδιών καθότι βιώνουν επιθυμίες, ανάγκες και προβλήματα άλλων χαρακτήρων και έτσι αποκτούν μια δομημένη άποψη για τη ζωή. Η ανεπτυγμένη φαντασία είναι θεμελιώδης λίθος για να μπορέσει κανείς να ζήσει σε μία υγιή κοινωνία.

Τα θέματα που υπερισχύουν στη Λογοτεχνία της φαντασίας είναι απλές αντιθέσεις, όπως είναι το καλό ενάντια στο κακό, τα φανταστικά ταξίδια και οι νέοι κόσμοι, όπου οι λογοτεχνικοί χαρακτήρες αφήνουν πίσω τους το οικείο περιβάλλον και μπαίνουν σε έναν φανταστικό, παράξενο, εξωτικό κόσμο. Ο φανταστικός κόσμος είναι σαν αντίδοτο σε μια δυσάρεστη πραγματικότητα και μια ευκαιρία να ανακαλύψουν οι αναγνώστες/τριες νέες ιδέες για τη ζωή (Τζέιμς, 2012). Να σημειωθεί ότι η απόδραση που αναφέρεται παραπάνω δεν είναι μια αρνητική απόδραση από τον πραγματικό κόσμο που έχει ως σκοπό να κρατήσει τους αναγνώστες/τριες σε έναν ανύπαρκτο κόσμο, αλλά έχει ως στόχο να επιστρέψουν στον πραγματικό κόσμο έχοντας αποκτήσει μια πιο διαφορετική ματιά για τον κόσμο που ζουν. Το κύριο πλεονέκτημα του φανταστικού κόσμου είναι οι ελευθερίες που δίνονται και η εξάλειψη των περιορισμών που ισχύουν στον πραγματικό κόσμο. Στον φανταστικό κόσμο μπορούν να συμβούν τα πάντα και ο αναγνώστης/τρια καταφθάνοντας σαν ένα άγραφο χαρτί, αποδέχεται ευχάριστα τα νέα δεδομένα.

Όπως έχει πει και ο Montaigne (2013), «το παιδί δεν είναι ένα μπουκάλι που πρέπει να το γεμίσουμε, αλλά φωτιά που οφείλουμε να την ανάψουμε». Για να ανάψει όμως η φωτιά και να φουντώσει πρέπει να υπάρχει το κατάλληλο υπόστρωμα, εκείνη η συναισθηματική διέγερση που ξεκινά από τη γνωριμία με ένα νέο σύμπαν, γιατί η φαντασία είναι ο κόσμος των παιδιών (Ντιούι, 1982).

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Πίνακας 1: Συνοπτική παρουσίαση των επιρροών της φαντασίας στα παιδιά.

Αντίδοτο στη δυσάρεστη πραγματικότητα
Ανακάλυψη νέων κόσμων και ιδεών
Εφεύρεση λύσεων στα καθημερινά προβλήματα
Αίσθηση χαράς και απόλαυσης
Αρωγός αφύπνισης της συνείδησης
Πίστη σε σημαντικές αξίες
Ευκολότερη λήψη αποφάσεων
Γνωριμία επιθυμιών, αναγκών και προβλημάτων άλλων χαρακτήρων και συσχέτιση με τα δικά τους συναισθήματα
Δομημένη άποψη για τη ζωή

Ταμάρα Γκεκτσιάν

1.4 Η περιπέτεια στη Λογοτεχνία

Σύμφωνα με τον Cawelti (1977), αυτό που κυριαρχεί στα βιβλία περιπέτειας είναι ο ήρωας που καλείται να ξεπεράσει τα εμπόδια και καταφέρνει να φέρει εις πέρας μια πολύ σημαντική αποστολή. Σύμφωνα με τον ίδιο πάλι, η περιπέτεια παρουσιάζει έναν/μια ήρωα/ηρωίδα ή και παραπάνω που έρχεται αντιμέτωπος/η με πολλαπλούς κινδύνους αλλά στο τέλος νικά και αυτή η νίκη μπορεί να είναι είτε ενάντια σε έναν εχθρό είτε ενάντια στην αδικία ή τον φόβο. Αυτό που συμβαίνει συνήθως είναι ότι ο/η ήρωας/ίδα μας βρίσκεται στην αρχή σε μια ήρεμη και ευτυχισμένη κατάσταση και ξαφνικά κάτι γίνεται και αντιστρέφεται η κατάσταση. Αυτή είναι και η εναλλαγή που ενισχύει το ενδιαφέρον του/της αναγνώστη/τριας και τον εκπλήσσει.

Στις ιστορίες περιπέτειας, όπως αναφέρει ο Άμπραμς (1999) «*το ενδιαφέρον εστιάζεται στο τι θα κάνει ο πρωταγωνιστής*». Οι ιστορίες επικεντρώνονται στον/ην πρωταγωνιστή/τρια ή μια ομάδα που μάχεται ενάντια στο κακό, προσπαθεί να υπερπηδήσει εμπόδια, να βρει λύσεις σε μυστήρια και όλα αυτά δίχως τη συμμετοχή των ενηλίκων. Οι ιστορίες τις περισσότερες φορές τελειώνουν έχοντας ολοκληρωθεί με επιτυχία η περιπέτεια. Δομούνται επίσης, με σύντομες προτάσεις, συνοπτικές περιγραφές, απλό λόγο και μονοδιάστατους χαρακτήρες. Έτσι τα παιδιά μπορούν εύκολα να εντοπίσουν τα προβλήματα, τους κινδύνους, τις απειλές και να ξεχωρίσουν το καλό από το κακό. Αν και οι ενήλικες τα βρίσκουν ανιαρά και απλοποιημένα, ωστόσο τα παιδιά τα υποδέχονται με μεγάλη χαρά και ευχάριστη.

Σημαντικό ρόλο σε αυτό το είδος έχει η πλοκή. Σύμφωνα με τους Παπαντωνάκη & Κωτόπουλο (2011), κύρια συστατικά της πλοκής είναι οι συγκρούσεις και η δράση. Η Μένη Κανατσούλη (2002) υποστηρίζει ότι η πλοκή έγκειται στην αλληλοδιαδοχή των γεγονότων που στήνουν την ιστορία και τονίζει ότι μια πετυχημένη πλοκή χαρακτηρίζεται κυρίως από αγωνία – σανσπενς και είναι απαραίτητο συστατικό για την έκβαση της ιστορίας. Σύμφωνα με τη Lukens (1995) μια καλή πλοκή περιλαμβάνει

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΑΛΑΙΟΠΟΛΙΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΘΑΡΟΛΟΓΟΥ

Ταμάρα Γκεκτσιάν

συγκρούσεις και δράση. Η δράση είναι σημαντικό συστατικό της πλοκής και τα συνθετικά στοιχεία της δράσης αποτελούν το σασπένς και η ένταση. Σύμφωνα με τους Παπαντωνάκη και Κωτόπουλο (2011), όταν υπάρχει το σασπένς, οι αναγνώστες ανησυχούν για την τύχη των ηρώων και ενώ ίσως γνωρίζουν από την πρότερη αναγνωστική εμπειρία τους το πιθανό τέλος και ότι οι ήρωες θα δικαιωθούν κατά την πορεία της ανάγνωσης, ωστόσο νιώθουν φόβο για το τι θα τους συμβεί.

Δεν πρέπει να συγχέονται ωστόσο η πλοκή και η δομή, όπου η δεύτερη είναι ο τρόπος σύνδεσης των διάφορων μερών του λογοτεχνικού έργου, δηλαδή τα διάφορα μοτίβα και έχει σχέση με την επιλογή αυτών και τη σειρά με την οποία παρουσιάζονται (Κανατσούλη, 2002).

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο των βιβλίων περιπέτειας είναι το μυστήριο που προκαλεί μεγαλύτερο ενδιαφέρον στον/ην αναγνώστη/τρια κατά την ανάγνωση καθώς και το τρομακτικό στοιχείο και ο φόβος. Το τρομακτικό στοιχείο διασκεδάζει τους/τις αναγνώστες/τριες όταν βρίσκεται στο πλαίσιο ενός φανταστικού κόσμου ενώ ο φόβος, καθότι δεν προέρχεται από πραγματική απειλή, αλλά από μια απειλή στα πλαίσια μιας ιστορίας, προκαλεί ένταση και τους διασκεδάζει προκαλώντας τους έντονα συναισθήματα που τους βοηθάνε να οδηγηθούν στην φυγή από την πραγματικότητα. Αυτή η φυγή ωστόσο που βιώνουν είναι πλαισιωμένη από την αναγνωστική ασφάλεια. (Cawelti, 1977).

Πίνακας 2: Συνοπτική παρουσίαση των παραγόντων που καθιστούν ευχάριστη την ανάγνωση ιστοριών περιπέτειας.

Έκπληξη (εναλλαγή ηρεμίας/χάους, καλού/κακού)
Ανακούφιση/κάθαρση με το ευτυχές τέλος
Ταύτιση με τον/την ήρωα/ηρωίδα
Εντοπισμός προβλήματος, κινδύνων, απειλών, καλού/κακού
Ενδιαφέρουσα πλοκή
Διασκέδαση
Πρόκληση έντονων συναισθημάτων

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΑΛΑΙΟΤΟ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΑΙΣ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Φυγή από την πραγματικότητα

Κεφάλαιο 2

Η Παιδική Λογοτεχνία στο Δημοτικό Σχολείο

Σύμφωνα με τον Sergiouvanni, T.J. (1994), είναι ύψιστης σημασίας η συμβολή της Παιδικής Λογοτεχνίας, μέσα στα πλαίσια της κοινωνικής μάθησης. Οι συζητήσεις σχετικά με κείμενα που γίνονται μέσα στην τάξη από τα παιδιά –αναγνώστες ανοίγουν ένα δρόμο κοινών αξιών και ιδανικών με σκοπό την επίτευξη ενός ανώτερου και σημαντικού κοινού στόχου ο οποίος είναι η αντιμετώπιση μιας δύσκολης κατάστασης ή συμπεριφοράς.

Σύμφωνα με τη Βοκοτοπούλου (2013), η ανάγνωση των παιδικών βιβλίων από τους/τις μαθητές/τριες είναι ένα δυνατό εργαλείο για να μάθουν τα παιδιά να αναζητούν, να μαθαίνουν, να επεξεργάζονται και να κατακτούν την γνώση. Η συμμετοχή στην αναγνωστική διαδικασία καθιστά τα παιδιά ενεργούς συμμετέχοντες ενός μαγικού ταξιδιού που ξεκινά με επίκεντρο το βιβλίο. Είναι μια εκπαιδευτική διαδικασία που εμπλέκει τα παιδιά σε έναν κόσμο γεμάτο περιπέτειες και γνώσεις και αποφέρει πλήθος θετικών αποτελεσμάτων όπως είναι η δυνατότητα του παιδιού να επικοινωνεί πιο ουσιαστικά, να οπτικοποιεί, να επιχειρηματολογεί, να επεξεργάζεται, να αναλύει, να εκφράζεται και ούτω καθεξής.

Αξίζει να τονιστεί επιπλέον, ότι στόχος πλέον του σχολείου είναι να πλάθει και να προετοιμάζει τους μελλοντικούς ενήλικες. Σύμφωνα με τον Cropley, A. J., & Cropley, D. H. (2008), η δημιουργικότητα δύναται να διδαχθεί και να εξελιχθεί, κάτι που σημαίνει πως όλοι είναι εν δυνάμει δημιουργικοί εφόσον το επιτρέπουν οι συνθήκες. Υπάρχουν πολλές έρευνες που είχαν ως στόχο να προσδιορίσουν και να καθορίσουν τις παιδαγωγικές στρατηγικές, οι οποίες θα βοηθούσαν στην ενίσχυση της δημιουργικότητας των παιδιών και ταυτόχρονα θα άνοιγαν το δρόμο για την εφαρμογή

Ταμάρα Γκεκτσιάν

τους στα πλαίσια της σχολικής ζωής. Η δημιουργικότητα είναι αυτή που ωθεί το άτομο να είναι ευέλικτο (Runco, 2004). Άλλοτε υπερίσχυε και η άποψη ότι «η δημιουργικότητα αποτελεί πολυτέλεια για τους λίγους, ενώ στις μέρες μας είναι μια αναγκαιότητα για όλους» (Csikszentmihalyi, 2006).

Στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας εντός του σχολικού περιβάλλοντος συμβάλλουν, μεταξύ άλλων, οι ακόλουθοι κοινωνικοί παράγοντες: α) το περιβάλλον της τάξης, β) οι δάσκαλοι/ες και γ) η ομάδα των συνομηλίκων. Πιο αναλυτικά, όσον αφορά το περιβάλλον της τάξης, έχει διαπιστωθεί ότι οι ανοικτές ή άτυπες συνθήκες της τάξης, που παρέχουν στους/στις μαθητές/τριες δυνατότητες ελευθερίας και επιλογής, συνήθως παρέχουν μεγαλύτερη υποστήριξη στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας τους, σε σύγκριση με τις παραδοσιακές αίθουσες διδασκαλίας (Giaconia & Hedges, 1981. Haddon & Lytton, 1968).

Όσον αφορά τους/τις μαθητές/τριες των έξι τάξεων του Δημοτικού Σχολείου, οι άνθρωποι που μπορούν να ενισχύσουν την δημιουργικότητα τους είναι ως επί το πλείστον οι εκπαιδευτικοί που δύνανται να προτρέψουν τα παιδιά να είναι ενεργητικοί και όχι παθητικοί αποδέκτες της γνώσης (Lassig, 2009). Οι εκπαιδευτικοί έχουν ως κυριότερο στόχο να εκπαιδεύσουν τους μαθητές/τριες στο πώς να σκέφτονται εποικοδομητικά. Εάν αυτό επιτύχει, τότε οι πιθανότητες είναι αρκετές ούτως ώστε οι μαθητές/τριες να γίνουν δημιουργικά άτομα. (Guilford, 1950).

Αρωγός της δημιουργικότητας είναι η Παιδική Λογοτεχνία όπου μέσα από την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων αναπτύσσεται η φαντασία των παιδιών, ελευθερώνεται το δημιουργικό τους πνεύμα, αποσυμπιέζονται, νιώθουν ευχαρίστηση, τροποποιείται η συμπεριφορά τους και προάγεται η σκέψη τους και ο λόγος τους σε ένα πιο ανώτερο επίπεδο (Τριαντάδη, 2012). Όπως ειπώθηκε και από τον Whitehead (1938), «Η σχολική εκπαίδευση πρέπει συνειδητά και σκόπιμα, να καλλιεργεί και να αναπτύσσει τη δημιουργική σκέψη του παιδιού».

Σύμφωνα με τον Rodari (1993), η δημιουργικότητα είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη φαντασία, η οποία αναδεικνύει νέες ιδέες και τάσεις. Ο Μαγνήσαλης (1987), υποστηρίζει ότι η εκπαίδευση και η φαντασία εξαρτώνται το ένα από το άλλο και σε

Ταμάρα Γκεκτσιάν

συνδυασμό προάγουν τη δημιουργικότητα και τη δημιουργική προσπάθεια. Για την επίτευξη αυτής της ικανότητας απαιτείται οργάνωση και πλήρης προγραμματισμός.

Σημαντικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια διαδραματίζει ο/η εκπαιδευτικός που οφείλει να δημιουργεί ένα υποστηρικτικό και πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον με την επιλογή κατάλληλων λογοτεχνικών κειμένων που θα ενεργοποιήσουν τη συμμετοχή των παιδιών, θα κεντρίσουν το ενδιαφέρον τους και θα αφυπνίσουν πλήθος συναισθημάτων (Αναγνωστόπουλος, 2001).

Ταμάρα Γκεκτσιάν

2.1 Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) -Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) στο Δημοτικό Σχολείο

Όσον αφορά την πραγματικότητα που ίσχυε στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας, η αναγνώριση και η αποδοχή της διδακτικής αξία της Παιδικής Λογοτεχνίας προχώρησε με βραδύς ρυθμούς. Το έτος 1977 το Αναλυτικό Πρόγραμμα του Δημοτικού Σχολείου περιλάμβανε την Παιδική Λογοτεχνία αποκλειστικά στο μάθημα της Γλώσσας και με σκοπό την γλωσσική έκφραση στην Α' και Β' δημοτικού. Λίγο αργότερα το 1982, αυτό φαίνεται να αλλάζει. Πλέον η Παιδική Λογοτεχνία φαίνεται να αξιοποιείται πιο ουσιαστικά θέτοντας στόχους και σκοπούς. Ωστόσο ακόμη και τότε περιοριζόταν στο μάθημα της Γλώσσας και παρέμενε περιορισμένο και υποτονικό.

Η πολύτιμη αξία της Λογοτεχνίας αναφέρεται από πολλούς θεωρητικούς παγκοσμίως, καθώς ωθεί τα παιδιά να εξελιχθούν γνωστικά, συναισθηματικά και κοινωνικά. Το Διαθεματικό Πλαίσιο Σπουδών για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και το Αναλυτικό Πρόγραμμα, αντιλαμβανόμενοι πόσο μεγάλη αξία έχει η Παιδική Λογοτεχνία στην καλλιέργεια και την ανάπτυξη των μαθητών/τριων, προτείνει ώρα προαιρετικής ανάγνωσης λογοτεχνικών κειμένων στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης ή κάποιου άλλου πολιτιστικού προγράμματος και προτείνει διάφορες δραστηριότητες και για τη διδασκαλία της (ΔΕΠΠΣ, 2003).

Το μάθημα της Λογοτεχνίας λοιπόν στο Δημοτικό Σχολείο, σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΦΕΚ 303B/13-03-2003), είναι πλήρως ενταγμένο και συνυφασμένο με το μάθημα της Γλώσσας και υποστηρίζεται προαιρετικά από το «Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων». Η Λογοτεχνία δεν αποτελεί επομένως ανεξάρτητο αντικείμενο αλλά λειτουργεί βοηθητικά (ΦΕΚ 303B/13-03-2003: 3745).

Όπως αναφέρεται στο ΔΕΠΠΣ (2003) «τα κείμενα της λογοτεχνίας παρέχουν διάφορες οπτικές και ερμηνείες του κόσμου, εμπλουτίζουν την αντίληψη των μαθητών

Ταμάρα Γκεκτσιάν

για τον κόσμο, διευρύνουν τον ορίζοντα των εμπειριών τους, ευνοούν την κατανόηση της διαφορετικότητας και την ανάπτυξη της ανεκτικότητας» (ΦΕΚ 303B/13-03-2003: 3745). Αν και βλέπουμε ότι αναγνωρίζεται η αξία της Λογοτεχνίας και η θετική επιρροή της στα παιδιά, ωστόσο ακόμη παραμένει ενταγμένο στο πλαίσιο του μαθήματος της Γλώσσας.

Ο γενικός σκοπός του ΔΕΠΠΣ(2003) όσον αφορά τη Λογοτεχνία στο Δημοτικό Σχολείο είναι να γνωρίσουν οι μαθητές/τριες και να αγαπήσουν ποικίλες μορφές λογοτεχνικών έργων, έτσι ώστε να ευαισθητοποιηθούν και να αποζητούν από μόνα τους τη συντροφιά των καλών λογοτεχνικών βιβλίων. Μην ξεχνάμε όμως ότι για να αγαπήσουν τα παιδιά το διάβασμα πρέπει και οι εκπαιδευτικοί να διακρίνονται από ευαισθησία και όρεξη και να λαμβάνουν υπόψη τους τα ενδιαφέροντα των παιδιών κατά την επιλογή των βιβλίων για να προσφέρουν τα αντίστοιχα κίνητρα για την ανάγνωση τους (Χαλκιαδάκη, 2008).

Στο Α.Π.Σ του 2003, στους ειδικούς σκοπούς της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στις έξι τάξεις του Δημοτικού Σχολείου γίνεται η παρακάτω αναφορά στη Λογοτεχνία: «να γνωρίσει (ο μαθητής) και να αγαπήσει ποικίλες μορφές λογοτεχνικών έργων, έτσι ώστε να ευαισθητοποιηθεί και να αποζητά μόνος του τη συντροφιά του καλού λογοτεχνικού βιβλίου» (Φ.Ε.Κ 303: 3749).

Συνοψίζοντας, σύμφωνα με τον Παπαντωνάκη (2003), η Παιδική Λογοτεχνία βοηθά στη(ν):

- Ανάπτυξη της φαντασίας των παιδιών.
- Ανάπτυξη της γλώσσας.
- Πνευματική ανάπτυξη των παιδιών.
- Συμβολή στην «επίλυση» προβλημάτων.
- Συμβολή στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών.
- Ενίσχυση της αυτοαντίληψης.
- Ενίσχυση αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης.
- Ενασχόληση με τη διαφορετικότητα.
- Προώθηση αισθήματων ασφάλειας και αισιοδοξίας.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

- Αναγνώριση της αξίας της ατομικότητας.
- Βοήθεια στην έκφραση συναισθημάτων.
- Καταπολέμηση φόβων.
- Προώθηση κοινωνικών και ηθικών πεποιθήσεων.
- Προσφορά εμπειριών.

Το σχολικό έτος 2006-2007, στα νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ.) της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, που ακολουθούν το «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών» (Δ.Ε.Π.Π.Σ.), άρχισε να αξιοποιείται η Παιδική Λογοτεχνία σε ένα πιο ευρύ φάσμα. Φυσικά παρέμεινε ενταγμένο στο μάθημα της Γλώσσας για να επιτευχθεί ο εγγραμματισμός αλλά παράλληλα άρχισε να λειτουργεί και ενισχυτικά για να εφαρμοστούν σχέδια εργασίας και στα υπόλοιπα μαθήματα. Επίσης, συνδέεται πλέον και με το παιχνίδι και με φιλαναγνωστικές δραστηριότητες τόσο στα πλαίσια της σχολικής τάξης, όσο και στην βιβλιοθήκη ή οπουδήποτε αλλού με κυρίαρχο σκοπό να ψυχαγωγηθούν τα παιδιά και να καλλιεργηθεί στο μέγιστο το συναίσθημα τους (Μαλαφάντης, 2011).

Να σημειωθεί ότι το σχολικό έτος 2006-2007 ολοκληρώθηκε η ανανέωση των Ανθολογίων του Δημοτικού Σχολείου, που έχουν ως προτεραιότητα την αισθητική της πρόσληψης και της αναγνωστικής ανταπόκρισης και της διακειμενικότητας.

Πλέον, η Παιδική Λογοτεχνία θεωρείται το όχημα για να μεταφερθούν οι μαθητές/τριες σε έναν κόσμο θαυμαστό και ταυτόχρονα να διδαχτούν, να αναπτυχθεί η φαντασία τους, να αναπτυχθεί αβίαστα η συναισθηματικότητα τους, να αναπτυχθεί η προσοχή και η μνήμη τους. Μέσω της Παιδικής Λογοτεχνίας ανοίγουν οι δρόμοι για τα παιδιά και για την σκέψη τους και ταυτόχρονα διδάσκονται χωρίς να αντιλαμβάνονται την διαδικασία της διδασχής (Μαλαφάντης, 2011).

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΑΛΑΙΟΤΟ ΤΜΗΜΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΤΩΝ

Ταμάρα Γκεκτσιάν

2.1.1. Πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών Λογοτεχνίας «Νέου Σχολείου» για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Στο πλαίσιο της Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21^{ου} αιώνα)-Νέο πρόγραμμα σπουδών» (ΦΕΚ 2334B/17-10-2011) εκπονήθηκαν νέα προγράμματα σπουδών (ΠΣ) υποχρεωτικής εκπαίδευσης και για το Δημοτικό Σχολείο. Προτού γενικευτούν, πραγματοποιήθηκε η πιλοτική εφαρμογή τους έως και το σχολικό έτος 2015-2016 σε κάποια Δημοτικά Σχολεία της Ελλάδας (ΦΕΚ 2121B/22-09-2011). Η εφαρμογή ωστόσο του νέου Προγράμματος Σπουδών δε γενικεύτηκε σε όλα τα Δημοτικά Σχολεία.

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών φιλοδοξεί με τους στόχους και το περιεχόμενό του «να δώσει όλα τα εφόδια ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να αποκτήσουν τις ιδιότητες ενός κριτικού και σε εγρήγορση ατόμου, που είναι σε θέση να αναγνωρίζει την ιστορικότητα των διαφόρων πολιτισμικών παραδόσεων, καθώς και τη σημασία της γλώσσας και της Λογοτεχνίας στη συγκρότησή ενός κοινωνικού υποκειμένου το οποίο, χωρίς να του λείπουν οι ειδικές γνώσεις για την ίδια τη γλώσσα και τη Λογοτεχνία, θα είναι πρωτίστως σε θέση να κατανοεί πώς λειτουργούν οι γλώσσες στα οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικοπολιτισμικά και ιδεολογικά τους συμφραζόμενα και αντίστοιχα να αναγνωρίζει την πολυπλοκότητα των διαδικασιών νοηματοδότησης των λογοτεχνικών κειμένων. Παράλληλα, το νέο Π.Σ θα βοηθήσει τους μαθητές να αποκτήσουν τα χαρακτηριστικά ενός πολίτη που αγωνίζεται για τη δημοκρατία και την ισονομία μεταξύ των πολιτών, για το σεβασμό των δικαιωμάτων των αδύναμων κοινωνικά ατόμων, για την ειρήνη και την κατανόηση και την αλληλεγγύη μεταξύ των λαών και των ανθρώπων».

Το νέο αυτό Πρόγραμμα Σπουδών επικεντρώνεται στον/ην μαθητή/τρια και όχι στο λογοτεχνικό κείμενο που εμπεριέχονται στα σχολικά Ανθολόγια ή στη διδασκαλία τους και προτείνει να ενταχθούν τα λογοτεχνικά βιβλία στην καθημερινότητα του σχολείου και όχι στην αποσπασματική ανάγνωση τους. Ωστόσο, αν και στο παλαιότερο Π.Σ. προτεινόταν η ανάγνωση ολόκληρων λογοτεχνικών βιβλίων, πλέον προτείνεται μία ποικιλία κειμένων με σαφή σκοπό και δραστηριότητες. Τέλος, προτείνει στο

Ταμάρα Γκεκτσιάν

μάθημα της Λογοτεχνίας να γίνεται αξιολόγηση των δεξιοτήτων των παιδιών που απέκτησαν καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας (Π.Ι, 2011). Στο νέο Π.Σ οι εκπαιδευτικοί έχουν περιθώρια πρωτοβουλιών και το δικαίωμα να προσαρμόσουν τους στόχους σύμφωνα με τις ανάγκες των παιδιών.

Η Λογοτεχνία στο νέο ΠΣ αναφέρεται για πρώτη φορά ως ξεχωριστό αντικείμενο και επιχειρείται να αποδεσμευτεί από το μάθημα της Γλώσσας (ΦΕΚ 2334B/17-10-2011: 32868- 32891). Αναφέρεται γενικά ο σκοπός διδασκαλίας και οι σκοποί της Λογοτεχνίας και εμπεριέχονται πίνακες ανά τάξη και οι αντίστοιχοι σκοποί(θεωρητικές αρχές, δεξιότητες, δραστηριότητες, περιεχόμενο, εκπαιδευτικό υλικό) . Να σημειωθεί ότι πολλές από τις προτεινόμενες δραστηριότητες, στηρίζονται στη φιλοσοφία της δημιουργικής γραφής, καθότι λαμβάνει υπόψη τις δραστηριότητες δημιουργικής γραφής που εμπεριέχονται στα κείμενα των Ανθολογίων, μιας και αυτά αποτελούν τα «επίσημα» κείμενα για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας στο Δημοτικό Σχολείο. Αυτό που επιχειρείται ουσιαστικά στο νέο ΠΣ είναι να υπάρχουν θεματικοί άξονες διαφορετικοί ανά τάξη και οι μαθητές/τριες να εμπλέκονται εις βάθος και μακροπρόθεσμα με έναν κύκλο κειμένων. Ο θεματικός άξονας που προτείνεται για την Α' τάξη είναι «Από την προφορική στη γραπτή λογοτεχνία», στη Β' τάξη «Το παραμύθι», «η Ποίηση και τραγούδι», η «Οικογένεια», στη Γ' τάξη «Λογοτεχνία και φύση», «Το ταξίδι», «Φιλικές Σχέσεις», στη Δ' τάξη «Το παιχνίδι στη Λογοτεχνία», «Κόμικς», «Ιστορίες άλλων λαών», στην Ε' τάξη «Χιουμοριστικές ιστορίες», «Η ποίηση ως παιχνίδι λέξεων και εικόνων», «Λογοτεχνία και κινηματογράφος» και στη Στ' τάξη «Εικόνες του τόπου μου», «Επιστημονική φαντασία», «Ο ξένος».

Ως Βασικός σκοπός της διδασκαλίας της λογοτεχνίας αναφέρεται «η κριτική αγωγή στο σύγχρονο πολιτισμό». Στόχος της συντακτικής ομάδας είναι να αναδείξει τη λογοτεχνία ως ένα σύνθετο πολιτισμικό φαινόμενο το οποίο χαρακτηρίζεται από την ιστορικότητα του συγγραφέα, του κειμένου αλλά και των αναγνωστών του, εκπαιδευτικών και μαθητικού κοινού. Ένα φαινόμενο το οποίο έχει σημαντική θέση στη ζωή μας, γιατί μας δίνει εργαλεία να κατανοήσουμε τον κόσμο και να συγκροτήσουμε την υποκειμενικότητά μας» (ΦΕΚ 2334B/17-10-2011: 32868). Συνοπτικά ως στόχος του νέου ΠΣ ορίζεται η συνομιλία των μαθητών/ριών με τα κείμενα μέσω των

Ταμάρα Γκεκτσιάν

εκπαιδευτικών. Ακόμη, στη φιλοσοφία του προγράμματος αναγνωρίζεται η αξία της λογοτεχνίας ως φορέα σημαντικών μέσω επικοινωνίας (Χοντολίδου, 2004).

2.1.2.Α' & Β' Δημοτικού

Ο σκοπός της διδασκαλίας, σύμφωνα με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών που δημοσιεύτηκε το 2011(ΦΕΚ 2121Β/22-09-2011) αναφέρεται πως βασική επιδίωξη της Λογοτεχνίας είναι *“η κριτική αγωγή στο σύγχρονο πολιτισμό”*. Συγκεκριμένα στις δυο πρώτες τάξεις του Δημοτικού μέσα από το μάθημα της Λογοτεχνίας επιδιώκεται να έρθουν σε επαφή οι μαθητές/τριες με αισθητικά κείμενα, κυρίως της ελληνικής, έντεχνης και λαϊκής λογοτεχνίας, καθώς να έρθουν σε επαφή και με τους κυριότερους εκπροσώπους της. Σκοπός επίσης είναι να εξοικειωθούν με εξωσχολικά βιβλία και να ενθαρρυνθούν ώστε να αναπτύξουν τη δημιουργική τους φαντασία, να εκφράζουν τις δικές τους ιστορίες και να καλλιεργήσουν την αίσθηση του χιούμορ (Κατσίκη-Γκίβαλου, Πολίτης, Χαλκιαδάκη&Τσιαμπάση,2011).

Το Ανθολόγιο (παράρτημα 1), από όπου αντλούνται τα λογοτεχνικά κείμενα σε αυτές τις δύο πρώτες τάξεις, ονομάζεται: «Το δελφίνι – Α' & Β' Δημοτικού, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2006». Οι τέσσερις ερευνητές του εγχειριδίου είναι οι:Τασούλας Τσιλιμένη, Νικόλαου Γραίκου, Λεωνίδα Καίσαρη και Μάνιας Καπλάνογλου. Στον τόμο περιλαμβάνονται εξήντα δύο κείμενα κατανομημένα σε δέκα ενότητες.

Οι θεματικές ενότητες στο Ανθολόγιο Α' και Β' Δημοτικού είναι οι εξής:

- Οικογένεια
- Σχολείο και παιδί
- Κοινωνική ζωή
- Φαντασία και περιπέτεια
- Παιδί και φύση
- Ειρήνη και φιλία
- Θρησκευτική ζωή

Ταμάρα Γκεκτσιάν

- Από την Ελληνική ιστορία
- Η πολιτιστική μας κληρονομιά
- Η τεχνολογία στην ζωή μου

Στόχος είναι οι μαθητές/τριες να:

-Εξοικειωθούν βιωματικά με τη μορφή και το περιεχόμενο των λογοτεχνικών κειμένων και να ψυχαγωγούνται με τα λογοτεχνικά κείμενα είτε ως ακροατές είτε ως αναγνώστες.

-Αποκτήσουν την αίσθηση του χιούμορ μέσω των λογοτεχνικών κειμένων και να οξύνουν τη φαντασία τους.

-Ενθαρρυνθούν ώστε να δημιουργούν και να εκφράζουν δικές τους ιστορίες.

-Γνωρίσουν, κυρίως ως ακροατές, κείμενα συνυφασμένα με την ηλικία τους.

-Αντιληφθούν τις πολλαπλές γλωσσικές δυνατότητες τόσο σε σημασιολογικό όσο και σε φωνητικό και μορφολογικό επίπεδο.

Οι Δραστηριότητες και οι ερωτήσεις που τίθενται από τον/την εκπαιδευτικό στους/στις μαθητές/τριες έχουν ως στόχο να:

-Ενεργοποιήσουν και να εμπλέξουν τους μαθητές/τριες με τα λογοτεχνικά κείμενα.

-Να καλλιεργήσουν και να αναπτυχθούν οι δημιουργικές και εκφραστικές δυνατότητες των μαθητών/τριών.

-Να προωθηθούν οι εργασίες που έχουν ως σκοπό την ενεργοποίηση της δημιουργικότητας των μαθητών/τριών.

-Να υλοποιηθούν δραστηριότητες δραματοποίησης, έκφρασης συναισθημάτων, προφορικής έκφρασης, κατανόησης κειμένου κ.ο.κ.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Όσον αφορά το βιβλίο του δασκάλου, υπενθυμίζονται οι σκοποί και οι στόχοι της Λογοτεχνίας στο Δημοτικό Σχολείο, αναφέρονται οι λόγοι που επιλέχθηκαν τα κείμενα, συνδέεται η Λογοτεχνία με άλλα μαθήματα, όπως για παράδειγμα το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής, των Εικαστικών κοκ. και τέλος, αναφέρονται κάποιες ενδεικτικές προτάσεις προσέγγισης κειμένων ανά θεματική ενότητα.

Ερμηνεία επιλογής λογοτεχνικών κειμένων:

Η επιλογή των λογοτεχνικών κειμένων βασίστηκε στη δυνατότητα της διαθεματικής σύνδεσης της Λογοτεχνίας με άλλα μαθήματα, όπως για παράδειγμα το μάθημα της Ιστορίας, της Μελέτης κοκ. Τα θέματα επιλέχθηκαν με βάση το κατά πόσο είναι προσιτά στους μαθητές/τριες και κατά πόσο συνδέονται με υπάρχουσες γνώσεις, βιώματα και εμπειρίες των μαθητών/τριών. Η επιλογή επίσης βασίστηκε στο γεγονός ότι τα κείμενα έπρεπε να είναι ενδιαφέροντα για τα παιδιά και να καταπιάνονται με επίκαιρα θέματα και προβληματισμούς. Όσον αφορά τα επιλεγμένα μεταφρασμένα κείμενα επιλέχθηκαν με σκοπό να γνωριστούν τα παιδιά με πολιτισμούς και παραδόσεις άλλων λαών.

Για την υλοποίηση όλων των παραπάνω φυσικά σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η ύπαρξη βιβλιοθήκης, όπου οι αναγνώστες/τριες μπορούν να πληροφορηθούν για νέους τίτλους βιβλίων που κυκλοφορούν και που έχουν άμεση συσχέτιση με αντίστοιχα κείμενα του Ανθολογίου. Η ύπαρξη βιβλιοθήκης επίσης βοηθά στο να αναπτύσσεται μια υγιής σχέση του παιδιού με τις βιβλιοθήκες, να δίνεται η πρέπουσα σημασία στον ρόλο του βιβλίου και να ενθαρρύνεται η επαφή των παιδιών με χώρους σχετικούς με βιβλία. Παρακάτω θα ασχοληθούμε εκτενέστερα με την αξία της ύπαρξης σχολικής βιβλιοθήκης.

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΤΩΝ

Ταμάρα Γκεκτσιάν

2.1.3. Γ' & Δ' Δημοτικού

Ο σκοπός της διδασκαλίας, σύμφωνα με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών που δημοσιεύτηκε το 2011(ΦΕΚ 2121Β/22-09-2011) σε αυτές τις μεγαλύτερες τάξεις είναι να εξοικειωθούν σταδιακά οι μαθητές/τριες με την εθνική και παγκόσμια λογοτεχνία. Οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με βασικά στοιχεία της δομής και του περιεχομένου των λογοτεχνικών κειμένων και σκοπός είναι να κατανοήσουν τα νόηματα πιο σύνθετων κειμένων με δυσκολότερη σύνταξη και πιο εμπλουτισμένο λεξιλόγιο και σύνθετη νοηματική δομή (Κατσίκη-Γκίβαλου, Πολίτης, Χαλκιαδάκη&Τσιαμπάση,2011).

Το Ανθολόγιο (παράρτημα 2), από όπου αντλούνται τα λογοτεχνικά κείμενα σε αυτές τις δύο τάξεις, ονομάζεται: «Στο σχολείο του κόσμου – Γ' & Δ' Δημοτικού, ΟΕΔΒ». Το σχολικό αυτό εγχειρίδιο συνέγραψαν οι: Άντα Κατσίκη-Γκίβαλου, Γιάννης Παπαδάτος, Βίκυ Πάτσιου, Δημήτρης Πολίτης και Θεοδόσης Πυλαρινός. Περιλαμβάνει πενήντα εννέα κείμενα που κατανέμονται σε οκτώ επιμέρους ενότητες.

Οι θεματικές ενότητες στο Ανθολόγιο Γ' και Δ' Δημοτικού είναι οι εξής:
-«Πέσαν τ' άνθη στην ποδιά σου, άστρα γέμισε ο γιαλός» – Κείμενα για την φύση και την οικολογία.

-«Και πάμε. Εμάς προσμένει το σπιτάκι» – Κείμενα για την οικογένεια.

-«Κόκκινη κλωστή δεμένη» – Κείμενα από την παράδοση.

-«Ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα- πρώτα Δόξα σου» - Κείμενα για τη Θρησκεία.

-«Όμορφη μου, καλή, γλυκιά πατρίδα» - Κείμενα από την Ιστορία,

-«Υγεία μου, πλούτη μου» – Κείμενα για την υγεία και τον αθλητισμό.

-«Να φτιάξω ένα κόσμο που τίποτα δεν θα του λείπει» - Κείμενα για την κοινωνία.

-«Με προορισμό την επόμενη χιλιετία» – Κείμενα για την τεχνολογία και τον επιστημονική φαντασία.

Στόχος είναι οι μαθητές/τριες να:

-Διερευνήσουν την αναγνωστική τους ικανότητα ερχόμενοι σε επαφή και με το βιωματικό λόγο.

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΑΛΑΙΟ ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΤΩΝ

Ταμάρα Γκεκτσιάν

- Κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο οι συγγραφείς του εκάστοτε κειμένου χρησιμοποιούν τα γλωσσικά μέσα, για να προκαλέσουν ηθελημένες εντυπώσεις.
- Εξοικειωθούν με τη δομή και το περιεχόμενο του εκάστοτε λογοτεχνικού κειμένου.
- Εξηγούν το νόημα του εκάστοτε κειμένου με απαιτητική σύνταξη, νοηματική δομή και λεξιλόγιο.
- Γνωρίσουν κάποια ενδεικτικά κείμενα βαλκανικής και παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Οι Δραστηριότητες και οι ερωτήσεις που τίθενται από τον/την εκπαιδευτικό στους/στις μαθητές/τριες έχουν ως στόχο να:

- Τίθενται απλές και συλλογικές ερωτήσεις.
- Προτείνονται δραστηριότητες, όπως είναι η δραματοποίηση, ή η συνέχεια στην εξέλιξη ενός κειμένου κτλ. ενισχύοντας έτσι την αυτενέργεια και τη δημιουργικότητα των μαθητών/τριών.
- Συνδέσουν τη Λογοτεχνία με άλλες μορφές τέχνης, όπως είναι η ζωγραφική, η μουσική κτλ.
- Γίνεται χρήση της τεχνολογίας.

Όσον αφορά το βιβλίο του δασκάλου, προτείνονται προαιρετικές δραστηριότητες για την καλύτερη προσέγγιση και απόλαυση των λογοτεχνικών κειμένων. Αναφέρονται επίσης όλα τα κείμενα του Ανθολογίου ανά ενότητα και προτείνεται η αντίστοιχη διδασκαλία και εναλλακτική προσέγγιση. Στο βιβλίο του δασκάλου υπενθυμίζονται φυσικά και οι σκοποί και οι στόχοι της λογοτεχνίας στο δημοτικό, οι λόγοι που επιλέχθηκαν τα κείμενα και η σύνδεση της λογοτεχνίας με άλλα μαθήματα.

Ερμηνεία επιλογής λογοτεχνικών κειμένων

Η επιλογή των κειμένων έγινε με στόχο να συμπεριλάβουν ένα μεγάλο μέρος της σύγχρονης λογοτεχνίας και να προετοιμάσουν το παιδί να μεταπηδήσουν σταδιακά και ομαλά στις μεγαλύτερες απαιτήσεις των επόμενων δύο τάξεων. Γίνεται επίσης προσπάθεια με την επιλογή των κειμένων να διατηρείται μεν το παιγνιώδες και ευχάριστο στοιχείο αλλά και να διατηρήσει τον προβληματισμό, την ευαισθητοποίηση

Ταμάρα Γκεκτσιάν

των μαθητών/τριών.

Να σημειωθεί επίσης ότι παρουσιάζονται στα εκάστοτε κείμενα και σύντομες βιογραφίες του/της συγγραφέα. Επίσης προτείνονται διάφορα βιβλία σχετικά με το κάθε κείμενο με σκοπό να ενισχυθεί και να καλλιεργηθεί το πνεύμα της φιλομάθειας.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

2.1.4. Ε΄ & ΣΤ΄ Δημοτικού

Ο σκοπός της διδασκαλίας, σύμφωνα με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών που δημοσιεύτηκε το 2011(ΦΕΚ 2121B/22-09-2011) είναι οι μαθητές/τριες των δύο τελευταίων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου να διευρύνουν την αναγνωστική τους ικανότητα ερχόμενοι σε επαφή με ακόμη πιο απαιτητικά λογοτεχνικά κείμενα με δυσκολότερη δηλαδή σύνταξη, νοηματική δομή και ακόμη πιο εμπλουτισμένο λεξιλόγιο. Παράλληλα, σκοπός είναι να εξοικειωθούν και με λογοτεχνικά κείμενα από την ελληνική, τη βαλκανική και την παγκόσμια λογοτεχνία(Κατσίκη-Γκίβαλου, Πολίτης, Χαλκιαδάκη&Τσιαμπάση,2011).

Το Ανθολόγιο (Παράρτημα 3), από όπου αντλούνται τα λογοτεχνικά κείμενα σε αυτές τις δύο τάξεις, ονομάζεται: «Με λογισμό και μ' όνειρο». Τη συγγραφική ομάδα συνθέτουν οι: Άντα- Κατσίκη Γκίβαλου, Τζίνα Καλογήρου, Γιάννη Παπαδάτο, Στέλλα Πρωνοτάριου και Θεοδόση Πυλαρινό. Περιλαμβάνει ενενήντα τρία κείμενα που κατανέμονται σε έντεκα ενότητες:

Οι θεματικές ενότητες στο Ανθολόγιο Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού είναι οι εξής:

- Εμείς και η Φύση
- Κοινωνική Ζωή
- Η Οικογένεια μας
- Σχολείο και Παιδί
- Τα Παιδικά Χρόνια
- Ανθρώπινοι Χαρακτήρες
- Θρησκευτική Ζωή
- Γεγονότα από την Ελληνική Ιστορία
- Λαϊκή Παράδοση και Πολιτισμός
- Ειρήνη και Φιλία
- Φαντασία και Περιπέτεια

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Οι Δραστηριότητες και οι ερωτήσεις που τίθενται από τον/την εκπαιδευτικό στους/στις μαθητές/τριες έχουν ως στόχο να:

- Καλλιεργήσουν τον γραπτό λόγο μέσω ερωτήσεων και γραφής κειμένων.
- Καλλιεργήσουν τον προφορικό λόγο μέσω συζητήσεων.
- Οξύνουν την φαντασία και τη δημιουργικότητα μέσω δραστηριοτήτων όπως για παράδειγμα τη ζωγραφική.
- Αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα, αναζητώντας για παράδειγμα σημαντικά στοιχεία ενός κειμένου.
- Εντοπίσουν και παρουσιάσουν στην τάξη συνεντεύξεις, φωτογραφίες και βίντεο.

Ερμηνεία επιλογής λογοτεχνικών κειμένων

Η επιλογή των κειμένων έγιναν με στόχο να αντιληφθούν τα παιδιά πως η Λογοτεχνία είναι βιωματική και βασίζεται και εμπνέεται από την ζωή και την καθημερινότητα. Τα κείμενα εγείρουν το ενδιαφέρον των παιδιών και τα φέρνουν σε επαφή με παραδόσεις και με το σήμερα. Τα κείμενα είναι ποικίλα και πολύπλευρα κατάλληλα για τις ηλικίες των παιδιών.

Γίνεται παρουσίαση τόσο κλασικών όσο και λιγότερο γνωστών έργων. Τα παιδιά μαθαίνουν να εκφράζουν την προσωπική τους κρίση για τα κείμενα και να αναλύουν το δικό τους εκάστοτε νόημα που αποδίδουν στα κείμενα.

Ωστόσο αξίζει να τονιστεί ότι κάποια λογοτεχνικά κείμενα αποτελούν αποσπάσματα από μεγαλύτερα έργα με αποτέλεσμα να μην γίνονται πλήρως κατανοητά από τα παιδιά.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

2.1.5 Η φαντασία και η περιπέτεια στα σχολικά εγχειρίδια

Στο Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ & Β΄ Δημοτικού «Το δελφίνι», το 31% των κειμένων του είναι ποιήματα, ενώ το 69% αποτελείται από μύθους, μικρές ιστορίες, λαϊκούς θρύλους και παραμύθια. Στο κεφάλαιο «Φαντασία και περιπέτεια» συναντάμε τα εξής κείμενα:

1. *Λιάνα Αρανίτου, [Η οδοντόβουρτσα] (ποίημα)*
2. *Γιώργος Σεφέρης, [Είτανε μια κοπέλα απ' τη Σάμο] (ποίημα)*
3. *Φύλλο, φύλλο της κουκιάς (λαϊκό παραμύθι)*
4. *Ευγένιος Τριβιζάς, Η πινεζοβροχή (έμμετρη ιστορία)*
5. *Η σφυρίχτρα (λαϊκό γαλλικό παραμύθι)*
6. *Σοφία Μαντουβάλου, Μια φορά ήταν... η Κολοτούμπα*
7. *Το μέλι (λαϊκό παραμύθι)*

Στο Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Γ΄ & Δ΄ Δημοτικού «Στο σκολεϊό του κόσμου» κατά το 22% των κειμένων που περιέχει είναι ποιήματα, ενώ το υπόλοιπο μέρος καταλαμβάνουν τα διηγήματα, οι μύθοι και τα παραμύθια. Η φαντασία εμφανίζεται στο κεφάλαιο «Με προορισμό την επόμενη χιλιαετία», που περιέχει κείμενα για την τεχνολογία και την επιστημονική φαντασία. Τα κείμενα που εμπεριέχονται είναι τα παρακάτω:

1. *Ρόαλντ Νταλ, «Η τρεχάλα»*
2. *Ιούλιος Βερν, «Περίπατος στο βυθό της θάλασσας»*
3. *Λεβύ, «Άντζελμαν»*
4. *Κίρα Σίνου, «Συνάντηση στο διάστημα»*

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Στο Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Ε΄ & ΣΤ΄ Δημοτικού «Με λογισμό και μ' όνειρο» εμφανίζεται η φαντασία και η περιπέτεια στο κεφάλαιο «Φαντασία και περιπέτεια». Τα κείμενα που εμπεριέχονται είναι τα παρακάτω:

1. *Ειρήνη Μάρρα, Η καλλονή με το φιδίσιο κορμί.*
2. *Λουκιανός, [Ταξίδια γεμάτα περιπέτειες].*
3. *Ρενέ Γκοσινύ - Αλμπέρ Ουντερζό, [Στρατός για... κλάματα].*
4. *Ζαχαρίας Παπαντωνίου, Το άρρωστο άλογο.*
5. *Ευγένιος Τριβιζάς, [Η θλιμμένη αγελάδα].*
6. *Ζωή Βαλάση, Ο παράξενοςπραματευτής.*
7. *Ράντγιαρντ Κίπλινγκ, Η φάλαινα κι ο οισοφάγος της.*

Στο τέλος κάθε λογοτεχνικού κειμένου υπάρχουν ερωτήσεις - δραστηριότητες, οι οποίες είναι προσανατολισμένες αποκλειστικά πάνω στο κάθε κείμενο χωρίς να παρεκκλίνουν.

Θα λέγαμε ότι καλό θα ήταν να εμπλουτιστούν και να αυξηθούν τα κείμενα περιπέτειας και φαντασίας, χωρίς ωστόσο να αμφισβητείται η λογοτεχνική αξία και των υπόλοιπων κειμένων. Το είδος όμως των κειμένων που εμπεριέχουν φαντασία και περιπέτεια ανταποκρίνονται περισσότερο στα ενδιαφέροντα των παιδιών και ταυτόχρονα δίνουν τη δυνατότητα στα παιδιά να εκφράζουν σκέψεις και συναισθήματα, να ενθουσιάζονται και να διασκεδάζουν. Τα παιδιά γνωρίζονται με φανταστικούς χαρακτήρες, βιώνουν πρωτόγνωρες εμπειρίες και συναισθήματα, βάζουν σε τάξη τις δικές τους εμπειρίες και ωθούνται να ανακαλύψουν και να εκφράσουν συναισθήματα που δεν έχουν εκφραστεί και να οξυνθεί η φαντασία τους. Τα παιδιά με φαντασία είναι πιο ευτυχισμένα και έτοιμα να αντιμετωπίσουν εμπόδια και δυσκολίες, μπορούν να αντιλαμβάνονται τα πράγματα με διαφορετικές οπτικές και να βρίσκουν λύσεις στα προβλήματα τους (Wang, 2009).

Αξίζει να πούμε ότι αν και προτείνουμε την ένταξη κειμένων βασισμένα στη φαντασία και την περιπέτεια, ωστόσο δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι η ίδια η Λογοτεχνία είναι ουσιαστικά απύσχα από το Δημοτικό Σχολείο, αφού δε διδάσκεται ως χωριστό αντικείμενο, αλλά «χωράει κάπου στο δώρο του Ανθολογίου», που

Ταμάρα Γκεκτσιάν

συνήθως αντικαταστάται για να διδαχθούν άλλα μαθήματα όπως η Γλώσσα και τα Μαθηματικά (Κατσίκη - Γκίβαλου, 2008).

Ταμάρα Γκεκτσιάν

2.2 Η διδασκαλία της Παιδικής Λογοτεχνίας στο σχολείο και κριτική

Ορμώμενοι από όσα προείπαμε, αντιλαμβανόμαστε ότι τα ΑΠΣ και ΔΕΠΠΣ του Υπουργείου Παιδείας, δεν συμπεριλαμβάνουν τη Λογοτεχνία ως χωριστό αντικείμενο, κάτι που υπάρχει σε Προγράμματα Σπουδών ξένων χωρών. Το μάθημα της Λογοτεχνίας στο σχολείο αντιμετωπίζεται ως δευτερευούσης σημασίας και περιορίζεται κυρίως στη μελέτη κειμένων από τα Ανθολόγια και μόνο εάν υπάρχει η ένδειξη «αύριο Ανθολόγιο». Τα λογοτεχνικά κείμενα μετατρέπονται τις περισσότερες φορές σε κείμενα που έχουν ως στόχο τη διδασκαλία κυρίως της γραμματικής και του συντακτικού.

Η διδασκαλία της Λογοτεχνίας πρέπει να έχει τη δική της ώρα ή ακόμη καλύτερα, τις δικές τις ώρες και να διδάσκεται, εκτός από τα κείμενα του Ανθολογίου, με ολόκληρα βιβλία. Όλα αυτά καλό είναι να υλοποιούνται μέσω δραστηριοτήτων παιγνιώδους χαρακτήρα που θα ενεργοποιούν το ενδιαφέρον των μαθητών, τη φαντασία και την κριτική τους ικανότητα και να έχουν ως επίκεντρο τον/τη συγγραφέα, το κείμενο και τον/την αναγνώστη/τρια ούτως ώστε η ερμηνεία του κειμένου να είναι περισσότερο σφαιρική.

Επίσης, τα Ανθολόγια θα μπορούσαν να εμπεριέχουν και κόμικς, φανταστικές και περιπετειώδεις ιστορίες που να είναι εναρμονισμένα με τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Η επαφή τους επίσης με ολοκληρωμένα βιβλία, θα τους έδινε την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με ολοκληρωμένους χαρακτήρες και πλοκή ούτως ώστε να εξοικειωθούν με το βιβλίο και με ευρύτερες κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες.

Σύμφωνα με τον Gerhard (1990) «η διδακτική της Λογοτεχνίας, πρέπει να έχει ως πρωταρχικό στόχο του την ικανοποίηση των συναισθημάτων και των πνευματικών ή ψυχικών αναγκών του μαθητή». Επομένως, κατανοούμε ότι οι εκπαιδευτικοί, κυρίως στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, έχουν τη δυνατότητα να εμπλέξουν τα παιδιά στο παιχνίδι της λογοτεχνικής ανάγνωσης και από παθητικό δέκτη του κειμένου να τα μετατρέψουν σε ενεργά μέλη, που δε θα αποδέχονται απαθής την εκάστοτε ερμηνεία του/της εκπαιδευτικού, ούτε θα θεωρούν τους συγγραφείς αυθεντίες, ούτε θα υιοθετούν

Ταμάρα Γκεκτσιάν

άκριτα τις όποιες αξίες του κειμένου, αλλά θα τις επανεξετάζουν και θα τις επαναπροσδιορίζουν με τα δικά του προσωπικά κριτήρια και με βάση τα βιώματα και τις εμπειρίες του.

Από όλα τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι το μάθημα της Λογοτεχνίας δεν πρέπει να έχει τα χαρακτηριστικά ενός γνωστικού αντικειμένου αλλά να έχει ως στόχο τη διέγερση της φαντασίας των παιδιών, τη βελτίωση της κριτικής τους ικανότητας, την ενεργή συμμετοχή τους στον κόσμο της μυθοπλασίας, της ευαισθητοποίηση τους σε κοινωνικά θέματα και την επαφή τους με τον πολιτισμό και την εθνική και παγκόσμια κουλτούρα.

Η λογοτεχνικότητα, που καθιστά το κείμενο απολαυστικό και ελκυστικό, μπορεί να αναδειχθεί κυρίως με τη μορφή ερωτήσεων και δραστηριοτήτων. Μόνο τότε θα επιτευχθεί η υγιής μετάδοση γνώσεων στα παιδιά και ο απρόσκοπτος προβληματισμός τους για σύγχρονα πολιτισμικά και κοινωνικά ζητήματα καθώς επίσης και θα συμβάλλει στη διαμόρφωση πολυδιάστατων και δημιουργικών προσωπικοτήτων που είναι και το ζητούμενο.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε και το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η σχολική βιβλιοθήκη. Σύμφωνα με τη Βικιπαίδεια (2008), σχολική βιβλιοθήκη ονομάζουμε την βιβλιοθήκη η οποία βρίσκεται και λειτουργεί μέσα σε σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της σχολικής βιβλιοθήκης είναι η στήριξη του εκπαιδευτικού έργου των δασκάλων και η βοήθεια των μαθητών/τριων στις μελέτες και τις εργασίες τους.

Το περιβάλλον της σχολικής βιβλιοθήκης διαφοροποιείται από το περιβάλλον της τάξης και αφήνει τα περιθώρια στα παιδιά να επιλέξουν μόνα τους το βιβλίο που τους κεντρίζει το ενδιαφέρον και να καταπιαστούν με χαρά και ικανοποίηση (Todd, 2014). Τα παιδιά στο χώρο της σχολικής βιβλιοθήκης μπορούν να ανακαλύψουν ενδιαφέροντα πέρα από τα καθιερωμένα μαθήματα και έτσι να εμπλουτίζονται οι γνώσεις τους, να αναπτύσσεται η κριτική τους ικανότητα και να αυξάνεται η ελευθερία επιλογής και ενεργητικής συμμετοχής (Lonsdale, 2003). Είναι επίσης σημαντικό να τονίσουμε ότι μέσα από τα προγράμματα των σχολικών βιβλιοθηκών βελτιώνονται κατακόρυφα οι αναγνωστικές συνήθειες των παιδιών (Small et al., 2010).

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Σύμφωνα με τον Παπαδάτο (2009), οι δραστηριότητες που μπορούν να λάβουν μέρος στα πλαίσια της σχολικής βιβλιοθήκης, μπορούν επιγραμματικά να είναι:

- Σύνδεση βιβλίων της βιβλιοθήκης με τα μαθήματα(πχ.Ανάγνωση αποσπασμάτων).
- Δανειστική βιβλιοθήκη
- Αφήγηση στον χώρο της βιβλιοθήκης
- Κατασκευή βιβλίου
- Εκδηλώσεις πολιτιστικού περιεχομένου με κέντρο τη βιβλιοθήκη (πρόσκληση κάποιου λογοτέχνη, έκθεση βιβλίου κτλ.)

Σε αυτό το σημείο, καλό θα ήταν να πούμε και για τα δικαιώματα των αναγνωστών που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη αλλά και να διδάσκονται στα παιδιά. Ο Γάλλος συγγραφέας Ντανιέλ Πενάκ (1992) πρότεινε έναν δεκάλογο για τα "Δικαιώματα του Αναγνώστη", τα οποία είναι τα εξής:

«Το δικαίωμα να μη διαβάζεις

Το δικαίωμα να προσπερνάς σελίδες

Το δικαίωμα να μην τελειώνεις το βιβλίο

Το δικαίωμα να ξαναδιαβάζεις το βιβλίο

Το δικαίωμα να διαβάζεις οτιδήποτε

Το δικαίωμα να δραπετεύεις από το βιβλίο

Το δικαίωμα να διαβάζεις οπουδήποτε

Το δικαίωμα να ξεφυλλίζεις

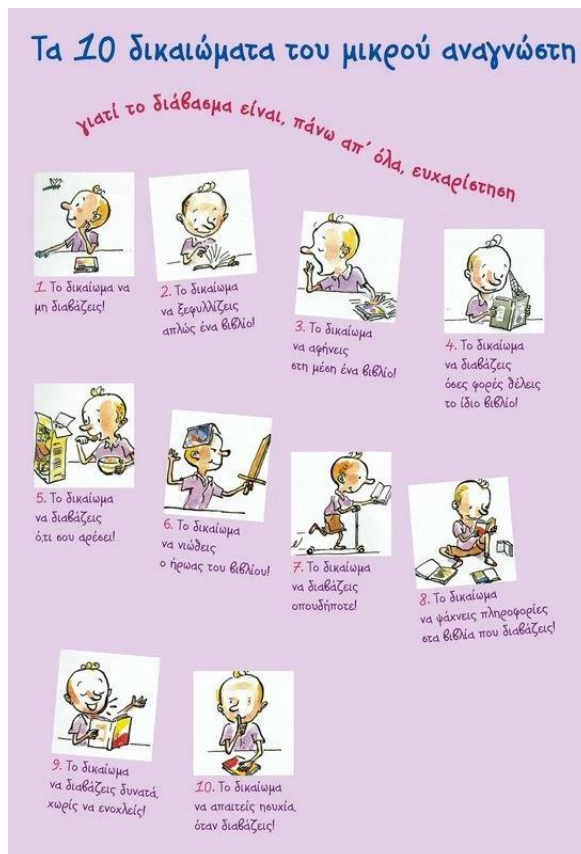
Το δικαίωμα να διαβάζεις δυνατά

Το δικαίωμα να μην υπερασπίζεσαι τα αναγνωστικά σου γούστα»

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Παρακάτω είναι και μια σχετική αφίσα όπως δημιουργήθηκε από τις εκδόσεις Μεταίχμιο(2021).

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Κεφάλαιο 3

Η συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού

Σε αυτό που συνηγορούν οι περισσότεροι ερευνητές είναι ότι τα παιδιά βιώνουν όλα τα συναισθήματα όπως της χαράς, της θλίψης, του θυμού, του φόβου, της αγωνίας, της έκπληξης κοκ. από τις πρώτες κιόλας εβδομάδες της ζωής τους. Αν και το συναίσθημα της χαράς είναι από εκείνα τα συναισθήματα που αναγνωρίζεται εύκολα, ωστόσο τα αρνητικά συναισθήματα δεν είναι εύκολα αντιληπτά και διαφέρουν πολύ από αυτή των ενηλίκων (Kochanska, 2001). Για παράδειγμα, ένα βρέφος είτε φοβάται είτε πεινάει είτε πονάει αντιδράει ακριβώς με τον ίδιο τρόπο: κλαίει. Τα συναισθήματα αυτά γίνονται πιο ευδιάκριτα καθώς αναπτύσσεται και μεγαλώνει το παιδί. Για παράδειγμα, ένα παιδί προσχολικής ηλικίας όταν φοβάται ίσως επιχειρήσει να κρυφτεί στην αγκαλιά των γονιών του. Μετέπειτα μεγαλώνοντας θα χρησιμοποιήσει και λέξεις που θα μπορούν να μεταφέρουν το εκάστοτε συναίσθημα.

Σύμφωνα με τους Greenspan & Salmon (1993), η συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού είναι μια σταδιακή διαδικασία που αρχίζει από την βρεφική ηλικία και διαρκεί μέχρι και την εφηβεία ή ακόμη και μέχρι το θάνατο του. Σε όλη αυτή τη διαδικασία τα συναισθήματά εναλλάσσονται και αντικατοπτρίζουν την εξέλιξη των γνωστικών ικανοτήτων, τη φροντίδα και την ανταπόκριση που δέχεται το παιδί, τα ερεθίσματα κοκ. Παρακάτω θα ασχοληθούμε και εκτενέστερα με τα στάδια της συναισθηματικής ανάπτυξης του παιδιού.

Εκείνοι που παίζουν καθοριστικό ρόλο στη συναισθηματική ανάπτυξη είναι πρωτίστως οι γονείς. Είναι εκείνοι που από την πρώτη μέρα πρέπει να επικοινωνούν, να παρηγορούν, να ηρεμούν και να προστατεύουν το παιδί. Ο ρόλος τους είναι ενεργός και καταλυτικός και καθώς το παιδί μεγαλώνει εκείνοι πρέπει να γίνονται περισσότερο υποστηρικτικοί και διδακτικοί. Στόχος πρέπει να είναι το παιδί να αναγνωρίζει τα συναισθήματα του, να αποκτά τον έλεγχο και την ευθύνη των συναισθημάτων του και να νιώθει ότι οι γονείς του είναι κοντά του σε οτιδήποτε χρειαστεί και οποιαδήποτε στιγμή τον χρειαστούν. Οι γονείς οφείλουν να ενισχύουν την συναισθηματική

Ταμάρα Γκεκτσιάν

ανάπτυξη του παιδιού αποδεχόμενοι τα συναισθήματά και τις αντιδράσεις τους και προσπαθώντας να μην ματαιώνουν και κρίνουν τα όποια συναισθήματά τους. Πρέπει να ενισχύουν την ενσυναίσθηση και την αυτοεκτίμηση των παιδιών, να τα επιβραβεύουν, να μιλούν ακόμη και για δικά τους συναισθήματα καθότι οι ίδιοι είναι τα μοντέλα που θα μιμηθούν τα παιδιά. Επιπλέον, οφείλουν να τους βοηθούν και να τους δείχνουν τον δρόμο για το πως να ελέγχουν τον παρορμητισμό και τα αρνητικά τους συναισθήματα. Όλα τα παραπάνω φυσικά χρειάζονται υπομονή και επιμονή. Είναι μια μακρά διαδικασία με σκαμπανεβάσματα, προκλήσεις, εμπόδια, αμφισβητήσεις, που ωστόσο πρέπει να ξεπεραστούν και να δομηθούν γερά θεμέλια για να διαμορφωθεί ένα συναισθηματικά υγιές και ισορροπημένο άτομο (Kochanska, 2001).

Σημαντικό ρόλο στη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού διαδραματίζουν μετέπειτα και οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι λειτουργούν ως συναισθηματικά πρότυπα για τα παιδιά και οι οποίοι πρέπει να γίνουν οι αρωγοί για την ανάπτυξη της αυτεπίγνωσης, της διαχείρισης συναισθημάτων, της ενσυναίσθησης, της επικοινωνίας, της συνεργασίας και της επίλυσης συγκρούσεων. Εξάλλου, ας μην ξεχνάμε ότι πολλοί γονείς δε δύνανται πολλές φορές να μεταδώσουν τέτοιου είδους συναισθηματικές δεξιότητες στα παιδιά (Gottman, 2009·Goleman & Senge, 2015).

Ταμάρα Γκεκτσιάν

3.1 Συναισθηματική νοημοσύνη

Σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια έχει αποδειχθεί πως η συναισθηματική νοημοσύνη είναι ίσο ή και πολλές φορές ακόμη και πιο σημαντικό από το δείκτη ευφυΐας στον άνθρωπο αλλά και στα παιδιά (Goleman, 1995).

Με τον όρο συναισθηματική νοημοσύνη εννοούμε τον τρόπο με τον οποίο κάποιος αντιλαμβάνεται τα όσα διαδραματίζονται γύρω του σε συναισθηματικό επίπεδο και σε αυτά που θα μπορούσε ο ίδιος να προσφέρει σε διαπροσωπικό επίπεδο.

Σύμφωνα με τον Goleman(2008), με τον όρο «συναισθηματική νοημοσύνη» γίνεται αναφορά στην ικανότητα του ατόμου να μπορεί να κατανοεί τόσο τα δικά του συναισθήματα όσων και των άλλων, να δημιουργεί κίνητρα για τον εαυτό του και να μπορεί να χειριστεί σε ένα υγιές επίπεδο τα συναισθηματά του και τις σχέσεις του με τους άλλους. Συγκεκριμένα, η συναισθηματική νοημοσύνη αντανακλά τις δυνατότητες που έχουμε ούτως ώστε να εξασκήσουμε πρακτικές δεξιότητες, όπως της αυτοεπίγνωσης, της αυτοσυνείδησης, της αυτοεκτίμησης, της αυτογνωσίας, της αυτορύθμισης, της ενσυναίσθησης και της ικανότητα στις σχέσεις με τους άλλους.

Η συναισθηματική νοημοσύνη, καθώς και το πλήθος όλων των ερεθισμάτων, έχει τις βάσεις του στο σπίτι και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εφόδια για την μετέπειτα προσωπική και κοινωνικό-συναισθηματική ζωή παιδιού και του μελλοντικού ενήλικα (Gottman, 2011).

Φυσικά, καταλυτικό ρόλο διαδραματίζει και το σχολείο όπου παρατηρείται πως τα τελευταία χρονιά δίνεται ολοένα και περισσότερη σημασία στη συναισθηματική αγωγή των παιδιών και οι κυριότεροι στόχοι του είναι να κατανοήσει το ίδιο το παιδί τα συναισθήματα του, να επιλεχθούν δραστηριότητες βασισμένες στις συναισθηματικές ανάγκες των παιδιών και να δοθεί έμφαση στο συναισθηματικό δέσιμο των παιδιών και των εκπαιδευτικών, οι οποίοι με τη σειρά τους λειτουργούν ως μέντορες για τα παιδιά και δέχονται τα συναισθήματα τους και τα ενθαρρύνουν να τα εκφράζουν καθώς επίσης τους παροτρύνουν να κατανοήσουν και τις συναισθηματικές ανάγκες των υπολοίπων. Σύμφωνα με τον Dengam(1998), οι εκπαιδευτικοί είναι

Ταμάρα Γκεκτσιάν

ισχυροί και ελκυστικοί φορείς κοινωνικοποίησης και είναι άμεσοι αποδέκτες, παρατηρητές και ενισχυτές των συναισθημάτων τους.

Για να μπορέσει όμως το παιδί να βοηθηθεί και να αποκτήσει γερές βάσεις και να ενισχύσει στη συνέχεια από μόνος του όλες αυτές τις δεξιότητες, είναι πολύ σημαντικό στο να ξέρουμε τι επεξεργάζεται στην εκάστοτε ηλικία. Παρακάτω, ακολουθούν τα στάδια της συναισθηματικής ανάπτυξης.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

3.2 Τα στάδια της συναισθηματικής ανάπτυξης παιδιών

Σύμφωνα με τον Gottman (2011), τα στάδια της συναισθηματικής ανάπτυξης των παιδιών είναι τα παρακάτω:

ΒΡΕΦΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

3-6 Μηνών

Το βρέφος σε αυτή την ηλικία αρχίζει σταδιακά να μιμείται τις εκφράσεις και τις αντιδράσεις του περιβάλλοντος του. Αυτές οι μιμήσεις είναι πολύ σημαντικές καθότι είναι η πρώτη επικοινωνία που αναπτύσσει το βρέφος με το περιβάλλον του και γιατί με αυτό τον τρόπο το βρέφος εκφράζει τα συναισθήματα του και προσμένει από τους άλλους να ανταποκριθούν σε αυτά. Το ίδιο το βρέφος έχει μικρή κατανόηση των συναισθημάτων των άλλων και κυρίως τα αντιλαμβάνεται από τον τόνο της φωνής τους. Σε αυτή την ηλικία, καταλυτικό ρόλο διαδραματίζουν φυσικά οι γονείς οι οποίοι είναι εκείνοι που καθησυχάζουν το παιδί και ανάλογα με το κατά πόσο θα ανταποκριθεί στα συναισθήματά του, καθορίζεται και στο κατά πόσο ο μελλοντικός ενήλικας θα έχει μάθει να διαχειρίζεται τα συναισθήματά του και αυτά που τον αγχώνουν.

6-9 Μηνών

Είναι η ηλικία που αρχίζει να γίνεται η διαμόρφωση της κοινωνικότητας του. Το βρέφος αγχώνεται όταν βρίσκεται σε περιβάλλον με άγνωστα πρόσωπα και αναζητά τους γονείς του για παρηγοριά και για επιβεβαίωση πως όλα βαίνουν ομαλώς. Παράλληλα προσμένει και από αυτούς οδηγίες για το πως θα πρέπει να φερθεί σε όσους το πλαισιώνουν.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

9-12 Μηνών

Σε αυτή την ηλικία πλέον το βρέφος κατανοεί πως οι άνθρωποι γύρω του αντιλαμβάνονται και κατανοούν το πως νιώθει και σκέφτεται. Έτσι, ενδυναμώνεται όλο και πιο πολύ το συναισθηματικό δέσιμο με τους γονείς. Σε αυτό το στάδιο μεγαλώνει ιδιαίτερα και το άγχος του αποχωρισμού. Αυτό που μπορεί να κάνει ο γονιός είναι να προσπαθεί να ησυχάζει το βρέφος για την σίγουρη και άμεση επιστροφή του.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

1-3 Ετών

Σε αυτή την ηλικία πλέον το παιδί αρχίζει να αναπτύσσει το «εγώ» του και να διαμορφώνεται η αυτοεικόνα του. Επίσης, εμφανίζονται και συναισθήματα όπως είναι η ενοχή, η ζήλεια και η περηφάνια καθώς επίσης αναπτύσσεται και το λεξιλόγιο των συναισθημάτων του. Σε αυτό το στάδιο, του είναι δυσάρεστο το να μοιράζεται κάτι και μονίμως νιώθει ότι δεν έχει πολλές επιλογές. Οι γονείς σε αυτή την περίπτωση, όταν αυτό δύναται, του δίνει μια σειρά από επιλογές και συζητάει μαζί του την καθεμία από αυτές. Έτσι, το παιδί έρχεται αντιμέτωπος με εναλλακτικές επιλογές και απομακρύνεται από τον μονόδρομο αποφάσεων.

4-7 Ετών

Σε αυτό το στάδιο το παιδί έρχεται αντιμέτωπο με φόβους, όπως είναι ο φόβος του θανάτου, της εγκατάλειψης κ.ο.κ. Επίσης, τα παιδιά αντιλαμβάνονται ότι μπορούν να νιώσουν παραπάνω από ένα συναίσθημα την ίδια στιγμή, ενώ παράλληλα αυξάνεται και η ενσυναίσθηση και βελτιώνεται η συναισθηματική κατανόηση. Το παιδί επίσης αναπτύσσει την ικανότητα να λαμβάνει υπόψη ποικίλες πηγές πληροφοριών για να εξηγήσει τα συναισθήματά των άλλων. Βελτιώνεται σημαντικά και η κατανόηση των αιτιών αλλά και των συνεπειών που έχουν τα συναισθήματα. Αποκτά στρατηγικές

Ταμάρα Γκεκτσιάν

αυτοελέγχου και προσαρμόζεται στις υπάρχουσες καταστάσεις. Οι γονείς πρέπει να συζητούν για τα συναισθήματα του παιδιού και ιδιαίτερα για εκείνα που είναι επιφορτισμένα με αρνητικό πρόσημο και να προσπαθούν να ηρεμούν το παιδί βοηθώντας το να αντιληφθεί, ότι πρέπει να αντιμετωπίζει και στο παρόν αλλά και στο μέλλον, οτιδήποτε το τρομάζει και το προβληματίζει.

8-12 Ετών

Σε αυτή την ηλικία πλέον τα παιδιά αρχίζουν να αναπτύσσουν κοινωνικές επαφές και να επηρεάζουν και να επηρεάζονται. Αντιλαμβάνονται ότι όσα λένε και όσα πράττουν καθορίζουν την εικόνα τους και έτσι νιώθουν ένοχα και δισταγμό στο να εκφράζουν τα συναισθήματά τους. Παράλληλα είναι μια εποχή που αναπτύσσεται η δυνατότητα τήρησης κανόνων, η συμμετοχή σε παιχνίδια δομημένα και με κανόνες, η προθυμία για ανάληψη ευθυνών και πρωτοβουλιών. Οι γονείς πρέπει να επικοινωνούν με το παιδί και να το καθησυχάζουν πως τα συναισθήματα είναι ένας υγιής τρόπος να εκφράζονται και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να ντρέπονται για αυτά. Μην ξεχνάμε όμως ότι το παιδί βρίσκεται στην προεφηβεία, και οι γονείς πρέπει να του δίνουν τον χώρο και τον χρόνο του.

ΕΦΗΒΕΙΑ

Σε αυτή τη φάση πλέον τα παιδιά δεν ενδιαφέρονται τόσο για θέματα οικογενειακού περιεχομένου αλλά ξεκινούν να νοιάζονται περισσότερο για τις σχέσεις τους με τους συνομήλικους τους και τον εαυτό τους. Αυτοσκοπός τους πλέον γίνεται η κατάκτηση της αυτονομίας τους. Οι γονείς θα πρέπει να αποδεχθούν ότι η εφηβεία είναι μία περίοδος που τα περισσότερα παιδιά θέλουν και διεκδικούν την ανεξαρτησία τους και τείνουν στο να αποκρύπτουν τα συναισθήματα τους. Οι γονείς πρέπει να δείξουν σεβασμό και εμπιστοσύνη στους εφήβους, να στηρίζουν τις ανεξάρτητες

Ταμάρα Γκεκτσιάν

αποφάσεις τους και να αποδεχθούν ότι είναι μια περίοδος που τα παιδιά τείνουν να απομακρύνονται.

ΜΕΣΗ ΠΑΙΔΙΚΗ Ή ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Η ηλικία που μας απασχολεί σε αυτήν την εργασία είναι η λεγόμενη μέση παιδική ή σχολική ηλικία που καλύπτει την ηλικιακή βαθμίδα από το 6^ο έως το 12^ο έτος, αφορά επομένως παιδιά που φοιτούν στο Δημοτικό Σχολείο για αυτό και αυτή η περίοδος ονομάζεται και ως σχολική ηλικία.

Οι Lightfoot, Cole & Cole (2014) αναφέρουν ότι σε αυτό το στάδιο συντελούνται πολλές αλλαγές στη σωματική, γνωστική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Στη μέση παιδική ηλικία τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα πλέον να κατανοούν πως ένα άτομο μπορεί να βιώνει πολλαπλές συναισθηματικές καταστάσεις ανάλογα με τα ερεθίσματα που θα δεχθεί (Χατζηχρήστου, 2004). Σε αυτή την περίοδο αναπτύσσεται η ενσυναίσθηση καθώς τα παιδιά όχι μόνο κατανοούν πλέον τα συναισθήματα των άλλων αλλά μπορούν και να συμπάσχουν μαζί του. Επίσης, τα παιδιά αυτών των ηλικιών μπορούν να διακρίνουν πότε και σε ποιον μπορούν να εκφράσουν τα συναισθήματά τους (Χατζηχρήστου, 2004).

Παράλληλα, διακρίνονται και διαφορές στη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών αναλόγως το φύλο τους. Τα αγόρια είναι εκείνα που αντιμετωπίζουν συνήθως δυσκολία έκφρασης των συναισθημάτων τους και κυρίως εκείνων που μπορούν να τους επιφέρουν την ετικέτα του ευάλωτου ή ευαίσθητου. Τέτοια συναισθήματα μπορεί να είναι ο φόβος, ο πόνος και η δειλία. Φυσικά, η προσωπικότητα του παιδιού, το οικογενειακό του περιβάλλον και οι πεποιθήσεις που έχουν εμποτιστεί στο παιδί για τις διαφορές των δύο φύλων, καθώς επίσης και το κοινωνικό και οικονομικό του περιβάλλον, μπορούν να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό την εκδήλωση των συναισθημάτων (Χατζηχρήστου, 2004).

Κατά τη μεταπήδηση από την πρώτη στη μέση παιδική ηλικία γίνεται αισθητή και η εναλλαγή της εντύπωσης που έχουν τα παιδιά για τον εαυτό τους. Σε αυτή την

Ταμάρα Γκεκτσιάν

περίοδο τα παιδιά κρίνουν τον εαυτό τους βασιζόμενοι κυρίως στις σχολικές, καλλιτεχνικές και αθλητικές επιδόσεις αλλά και σε σύγκριση με τους συνομήλικούς τους.

Πρόκειται ωστόσο για μια περίοδο που το παιδί διακρίνεται συνήθως από μια σταθερή συναισθηματική κατάσταση μιας και δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερες εξάρσεις και εντάσεις. Τα παιδιά σε αυτήν την περίοδο ερευνούν τον κόσμο, ανακαλύπτουν τον εαυτό τους, αναπτύσσουν φιλίες, όμως τα σημαντικά πρόσωπα στη ζωή τους παραμένουν οι γονείς και η οικογένεια (Santrock, 2002).

Τέλος, μιας και σε αυτό το κεφάλαιο εξετάζουμε τα στάδια συναισθηματικής ανάπτυξης του παιδιού, καλό θα ήταν να αναφέρουμε και τα στάδια αναγνωστικής εξέλιξης του παιδιού. Σύμφωνα λοιπόν με τον Appleyard (1991), το πρώτο στάδιο ορίζεται η προσχολική ηλικία, όπου συναντάται ο/η αναγνώστης/τρια-παίκτης/τρια. Το παιδί σε αυτό το στάδιο πιθανότατα δεν έχει μάθει ανάγνωση και επομένως έρχεται σε επαφή με τα λογοτεχνικά κείμενα μόνο ως ακροατής/τρια. Φαντάζεται τις εικόνες που του εξιστορούν, νιώθει δυνατά συναισθήματα και έρχεται αντιμέτωπο με φοβίες και σκέψεις που μέχρι πρότινος ήταν μπερδεμένες. Το επόμενο αναγνωστικό στάδιο αφορά τα παιδιά που φοιτούν στο Δημοτικό Σχολείο και πλέον τα παιδιά γίνονται αναγνώστες/τριες και ταυτίζονται με τους λογοτεχνικούς ήρωες. Τα παιδιά προβάλλουν τον εαυτό τους πάνω στους φανταστικούς χαρακτήρες, συμπάσχουν μαζί τους, προσπαθούν να κατανοήσουν τον κόσμο γύρω τους και βουτάν σε μια εσωτερική ενδοσκόπηση. Το επόμενο αναγνωστικό στάδιο αφορά την εφηβική ηλικία όπου πλέον συναντάμε σκεπτόμενους αναγνώστες/τριες, οι οποίοι μέσα από τα λογοτεχνικά κείμενα αποζητούν το νόημα της ζωής και τις αξίες και τα ιδανικά που καθρεφτίζονται και στον πραγματικό κόσμο.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Παρακάτω διατυπώνονται συνοπτικά σε πίνακα, οι πέντε ρόλοι του αναγνώστη, σύμφωνα με τον Appleyard (1991).

Αναγνώστης ως παίκτης	Προσχολική ηλικία	Ακροατής Λογοτεχνίας
Αναγνώστης ως ήρωας και ηρωίδα	Σχολική ηλικία	Οι ιστορίες που διαβάζει είναι ένας εναλλακτικός κόσμος από αυτόν που ζει.
Σκεπτόμενος αναγνώστης	Εφηβεία	Αναζήτηση μέσω των κειμένων για πρότυπα, αξίες και αλήθειες.
Αναγνώστης ερμηνευτής	Μετεφηβεία	Ανάπτυξη γνώσης για τη δομή των κειμένων, ανάλυση και κριτική προσέγγιση κειμένου
Πραγματιστής αναγνώστης	Ενήλικος	Αναζήτηση διαφυγής, ευχαρίστηση, εμπειρίες, παρηγοριά.

Σύμφωνα με τον Piaget(1995), τα παιδιά από τα 5-8 έτη, διακρίνονται από κινητικότητα, ζωτικότητα, εγωκεντρικότητα, καλή μνήμη και πολλή όρεξη για να μάθουν και να αντιληφθούν τον κόσμο που τα περιβάλλει. Επομένως, καταλήγει ότι τα κατάλληλα για αυτά κείμενα είναι κυρίως φανταστικές, σύντομες ιστορίες, παραμύθια, ιστορίες με χιούμορ, μύθοι με ζώα και ιστορίες για τη φύση. Για τις ηλικίες 9-11 ετών υποστηρίζει ότι τα παιδιά αναπτύσσουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την κοινωνική ζωή και τις φιλίες, απελευθερώνονται σταδιακά από τον εγωκεντρισμό, αυξάνεται ακόμη πιο πολύ η λογική σκέψη και η τάση να δίνουν λύσεις σε προβλήματα, αποκτούν συνείδηση του καλού και του κακού και διαμορφώνουν τα δικά τους ατομικά

Ταμάρα Γκεκτσιάν

ενδιαφέρονται. Διαπιστώνει πως τα κατάλληλα για αυτά κείμενα είναι ιστορίες με περιπέτειες, εύθυμες ιστορίες και ιστορικά μυθιστορήματα. Στην ηλικία 12-14 ετών πλέον τα παιδιά αναζητούν πρότυπα, έχουν μια επαναστατική διάθεση, κατανοούν την υποθετική σκέψη και το συναίσθημα παραμένει έντονο. Τα κατάλληλα για αυτούς κείμενα περιστρέφονται κυρίως γύρω από τον έρωτα και τους κοινωνικούς προβληματισμούς, όπως για παράδειγμα τον πόλεμο και την αγάπη.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

3.3 Η επιρροή της διδασκαλίας της Παιδικής Λογοτεχνίας στη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών

Σύμφωνα με τους Norton, D., & Norton, S. (2010) η Παιδική Λογοτεχνία βοηθά στη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών καθότι έρχονται σε επαφή με πολλές κρίσιμες στιγμές, όπου οι χαρακτήρες πρέπει να πάρουν ηθικές αποφάσεις και να συλλογιστούν τους λόγους των αποφάσεων που πήραν. Οι χαρακτήρες των βιβλίων έρχονται διαρκώς σε επαφή με βαθύτερα θέματα, όπως για παράδειγμα ο θάνατος. Με το να πεθάνει ένας/μια ήρωας/ηρωίδα στο βιβλίο, το παιδί μαθαίνει να χειρίζεται τη θλίψη. Το παιδί γενικότερα αντιλαμβάνεται ότι ένα άτομο μπορεί να έχει διαφορετικά και αντιφατικά συναισθήματα απέναντι σε ένα πρόσωπο ή μια κατάσταση και ότι τις περισσότερες φορές υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις για τα προβλήματα που το ταλανίζουν. Μέσα από τα κείμενα περιπέτειας τα παιδιά μπορούν να ενισχύσουν και την αυτοεκτίμησή τους καθώς ταυτίζονται με τους ήρωες που συνεχώς αγωνίζονται είτε με την εξυπνάδα είτε με την καλοσύνη είτε με τον ηρωισμό τους.

Σύμφωνα με την Κουράκη (2008), η επιρροή των λογοτεχνικών κειμένων στη συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών επικεντρώνεται κυρίως στους χαρακτήρες των κειμένων. Ο/η κεντρικός/ή ήρωας/ηρωίδα ενός βιβλίου παίζει καθοριστικό ρόλο, καθώς μας συστήνεται από τις πρώτες κίολας σελίδες του βιβλίου και αποτυπώνεται στο μυαλό των παιδιών και για αυτό πρέπει να είναι πειστικός/ή, αληθοφανής, συνεπής, ολοκληρωμένος/ή ώστε να γίνει αποδεκτός/ή από τους αναγνώστες. Τα παιδιά ως επί το πλείστον μπορούν να αξιολογούν τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις πράξεις των ηρώων, να παρατηρήσουν τους τρόπους επίλυσης των προβλημάτων και των εμποδίων, να εκτονώσουν επιθυμίες και συναισθήματα που πιθανώς δεν είναι αποδεκτά στην πραγματική ζωή και ως εκ τούτου να νιώσουν ανακούφιση στη ιδέα ότι δεν είναι μόνο εκείνα που έρχονται αντιμέτωπα με προβλήματα, που σκέφτονται και ενεργούν με διαφορετικό τρόπο.

Όπως υποστηρίζει και η Καρπόζηλου (1994), η επίδραση των λογοτεχνικών βιβλίων στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών είναι άμεση και βοηθά το παιδί να εκφράζεται, να κατανοεί, να αποδέχεται τα συναισθήματα του καθώς επίσης

Ταμάρα Γκεκτσιάν

αποκτά και νέες αντιλήψεις. Η Λογοτεχνία δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να παρακολουθήσουν γεγονότα και συναισθήματα μέσα από διαφορετικές οπτικές γωνίες και μέσω των πράξεων των λογοτεχνικών χαρακτήρων, προσφέρει διαφορετικές λύσεις σε προβλήματα που πιθανώς τα ταλανίζουν.

Η Λογοτεχνία είναι ίσως από τους σημαντικότερους αρωγούς της ανάπτυξης της προσωπικότητας των παιδιών και αυτή η ανάπτυξη μπορεί να επηρεαστεί σημαντικά από τα βιβλία. Όσον αφορά τη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού, σημειώνεται πως τα παιδικά αναγνώσματα δύνανται να συμβάλλουν σε αυτή με ποικίλλους τρόπους. Μπορούν να δείξουν στα παιδιά ότι τα όποια συναισθήματά τους είναι κοινά με εκείνα άλλων παιδιών και επομένως είναι αποδεκτά (Norton, 2006).

Αν ένα παιδί βιώνει αρνητικά συναισθήματα, όπως για παράδειγμα επιθετικότητα, ζήλια ή ακόμη και συναισθήματα που δεν μπορεί να τα παραδεχτεί ούτε στον εαυτό του, νιώθε ανακουφισμένο όταν αντιλαμβάνεται μέσα από τα βιβλία πως και άλλα παιδιά βιώνουν παρόμοια συναισθήματα και έτσι πλέον παύει να νιώθει μειονεκτικά. Οι όποιοι προβληματισμοί λοιπόν του παιδιού δύνανται να επιλυθούν με τη συντροφιά ενός καλού παιδικού βιβλίου καθώς τα παιδιά μπορούν να ταυτιστούν με λογοτεχνικούς χαρακτήρες αποδιώχνοντας έτσι τα όποια άγχη και να έρθουν σε επαφή με σημαντικές αξίες όπως είναι ο σεβασμός, η ανθρωπιά και η φιλαλήθεια (Χατζηδημητρίου, 1997).

Στοχεύοντας λοιπόν τη μεταλαμπάδευση ισχυρών αξιών στα παιδιά, οι συγγραφείς προσπαθούν να διοχετεύσουν όλες αυτές τις αξίες στους/στις ήρωες/ηρωίδες τους, οι οποίοι αποτελούν έτσι για τους/τις μικρούς/ές αναγνώστες/τριες, ένα ισχυρό ερέθισμα για μίμηση (Δαράκη, 1995).

Η ανάγνωση ενός λογοτεχνικού κειμένου είναι αδύνατο να αφήσει ένα παιδί συναισθηματικά ανεπηρέαστο. Ο Smith (2006) υποστηρίζει ότι ένα παιδί διαβάζοντας μπορεί να βουτήξει ολόκληρο σε μια θάλασσα συναισθημάτων, να νιώσει ενθουσιασμό, παρηγοριά, ανακούφιση, θλίψη, συμπόνια και κατά διαστήματα μπορεί ακόμη και να σταματά την ανάγνωση και να σκέφτεται κάτι σχετικό με αυτό που διάβασε και να προβληματιστεί ή να προσεγγίσει με διαφορετική οπτική κάποιο πρόβλημα του ή και την ίδια τη ζωή.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Ο Manguel (1997) γράφει: *«Μέσα από τα βιβλία πρωτοαπέκτησα πείρα. Όταν αργότερα στη ζωή μου αντιμετώπιζα ένα γεγονός, μια περίπτωση ή ένα πρόσωπο παρόμοιο με κάτι που είχα διαβάσει, συνήθως η εμπειρία μου χρωματιζόταν από το ελαφρύ ξάφνιασμα αλλά και την απογοήτευση του déjà vu, διότι νόμιζα ότι όσα συνέβαιναν τώρα μου είχαν ήδη συμβεί με λέξεις, είχαν ήδη κατονομαστεί.»*

Κεφάλαιο 4

Μελέτη περίπτωσης του «Χάρι Πότερ»

Το φαινόμενο του Χάρι Πότερ είναι παγκόσμιο και μέχρι και σήμερα αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες εμπορικές επιτυχίες. Εκδόθηκαν συνολικά επτά βιβλία από την συγγραφέα Τζ. Κ. Ρόουλινγκ. Τον Νοέμβριο του 1998 εκδόθηκε το πρώτο βιβλίο με τίτλο, «Ο Χάρι Πότερ και η Φιλοσοφική Λίθος» (349 σελίδες) και το 2001 βγήκε στους κινηματογράφους .

Συγκεκριμένα, η σειρά εκδόθηκε στην Ελλάδα από τις εκδόσεις Ψυχογιός, μεταφράστηκε στα ελληνικά από τη Μάια Ρούτσου το πρώτο βιβλίο (Ο Χάρι Πότερ και η Φιλοσοφική Λίθος) και την Καίτη Οικονόμου (τα έξι επόμενα βιβλία που ακολούθησαν). Παρακάτω δίνονται οι τίτλοι και των επτά βιβλίων της σειράς:

- Ο Χάρι Πότερ και η Φιλοσοφική Λίθος (11/1998)
- Ο Χάρι Πότερ και η Κάμαρα με τα Μυστικά (6/1999)
- Ο Χάρι Πότερ και ο Αιχμάλωτος του Αζκαμπάν (11/1999)
- Ο Χάρι Πότερ και το Κύπελλο της Φωτιάς (11/2000)
- Ο Χάρι Πότερ και το Τάγμα του Φοίνικα (11/2003)
- Ο Χάρι Πότερ και ο Ημίαιμος Πρίγκιπ (11/ 2005)
- Ο Χάρι Πότερ και οι Κλήροι του Θανάτου (11/2007)

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Τα κύρια θέματα που συναντάμε στη σειρά είναι τα εξής:

- Καλό/Κακό (Χάρι Πότερ και η παρέα του/Λόρδος Βόλντεμορντ)
- Αγάπη/Μίσος (Αγάπη της μητέρας του Χάρι Πότερ που θυσιάζεται για να τον σώσει, αγάπη μεταξύ φίλων, αγάπη προς καθηγητές/ Μίσος από τους οπαδούς του Λόρδου Βόλντεμορντ)
- Βοηθού/Αντίπαλοι (Βοηθοί του Χάρι Πότερ είναι ο Ρον και η Ερμιόνη/ Αντίπαλοι είναι ο Ντράκο Μαλφόντ και η παρέα του)
- Ηρώας/Αντιήρωας (Χάρι Πότερ/Λόρδος Βόλντεμορντ)
- Ειρήνη/Έχθρα (Κυριαρχεί η ειρήνη μέχρι να εμφανιστεί ο Λόρδος Βόλντεμορντ και πλέον επικρατεί η έχθρα).
- Νίκη/Ήττα (Νίκη Χάρι Πότερ/ Ήττα Λόρδου Βόλντεμορντ)
- Πρωταγωνιστής/Ανταγωνιστής (Χάρι Πότερ/ Λόρδος Βόλντεμορντ)

Από το πρώτο κιάλας βιβλίο πυροδοτήθηκε, η λεγόμενη Ποτερομανία και το ένα βραβείο διαδεχόταν το άλλο. Μεταφράστηκε σε δεκάδες γλώσσες και εκατομμύρια φανατικοί αναγνώστες/τριες διάβασαν την ιστορία του μικρού μάγου, ταυτίστηκαν μαζί του, αγωνιούσαν, ένιωθαν την απειλή, την αδικία και βίωναν παράλληλα την αξία της φιλίας, της αγάπης και της σημασίας του να παλεύεις για το δίκαιο και το σωστό. Αξίζει να ειπωθεί ότι η συγγραφέας του βιβλίου, Τζόαν Ρόουλινγκ, δημιούργησε τον Χάρι Πότερ και τον μαγικό του κόσμο σε μια περίοδο που βίωνε δυσάρεστες στιγμές στην προσωπική ζωή της και επηρεασμένη από τα δικά της δύσκολα παιδικά χρόνια.

Το κάθε βιβλίο είναι η συνέχεια του προηγούμενου, ωστόσο μπορούν να διαβαστούν και μεμονωμένα. Το κάθε βιβλίο καταπιάνεται με μια σχολική χρονιά στο Χόγκουαρτς, το σχολείο των μάγων. Εφτά βιβλία ισοδυναμούν με εφτά χρόνια από τη ζωή του Χάρι Πότερ ο οποίος έχασε τους γονείς του από τον σκοτεινό άρχοντα

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Βόλντεμορτ και όποιος στα έντεκα του μαθαίνει πως τελικά δεν είναι ένα περίεργο και απροσάρμοστο παιδί, όπως τον έκαναν να νιώθει οι θείοι του και ο ξάδερφος του, αλλά είναι ένας μάγος και μάλιστα ζακουστός. Ο Χάρι Πότερ ξεκινά να φοιτά στη σχολή Χόγκουαρτς όπου μυείται στον κόσμο της μαγείας, μαθαίνει ξόρκια, φίλτρα, συναντά παράξενα πλάσματα και συμμετέχει στους αγώνες Κούνιτις (αγώνες με σκουπόξυλα).

Από τους τέσσερις κοιτώνες εκείνος επιλέγεται να φοιτήσει στον κοιτώνα του Γκρίφιντορ, που ήταν και η δική του προσωπική προτίμηση. Πολύ σύντομα γίνεται αχώριστος φίλος με τους συμμαθητές του Ρον Γουέσλι και Ερμιόνη Γκρέιντζερ. Ο Χάρι Πότερ βρίσκεται υπό την προστασία του διευθυντή της σχολής, Άλμπους Ντάμπλντορ, από τον οποίο και μαθαίνει ότι είναι ήδη ζακουστός στον κόσμο των μάγων και ότι επηρεάζεται και επηρεάζει τον λόρδο Βόλντεμορτ, τον κακό μάγο που ευθύνεται για τον θάνατο των γονιών του και που επιχειρήσε να σκοτώσει ανεπιτυχώς και τον ίδιο. Ο Χάρι Πότερ με συνοδοιπόρους τον Ρον και την Ερμιόνη μπλέκεται σε δοκιμασίες και περιπέτειες, μάχεται ενάντια στο κακό και στο τέλος καταφέρνει να βγει νικητής.

Στα επτά χρόνια της φοίτησης του ο Χάρι Πότερ μεγαλώνει, αλλάζει, ανδρειώνεται και μαζί του δυναμώνει και ο λόρδος Βόλντεμορτ, το αντίπαλο δέος του που καλείται να αντιμετωπίσει κάθε φορά.

Ο μαγικός-φανταστικός κόσμος που με τόση μαεστρία και επιμέλεια έχει πλέξει η συγγραφέας συνυπάρχει αρμονικά και παράλληλα με τον πραγματικό κόσμο. Οι μάγοι μεταβαίνουν ποτέ στον έναν κόσμο ποτέ στον άλλον χωρίς να γίνονται αντιληπτοί από τον πραγματικό κόσμο για το ποιο πραγματικά είναι μιας και δεν κυκλοφορούν με μανδύες ή κάτι που να μαρτυρά τον μαγικό κόσμο από τον οποίο προέρχονται, αλλά αρκούνται σε καθημερινά ρούχα. Οι μάγοι έχουν έναν οργανωμένο κόσμο με νόμους και κανόνες. Η γλώσσα τους δεν ξεχωρίζει, καθώς χρησιμοποιούν τη γλώσσα των μάγων μόνο για ξόρκια, φίλτρα κτλ.

Αξίζει να τονιστεί ωστόσο, ότι για την τόσο μεγάλη επιτυχία που γνώρισε η σειρά βιβλίων του Χάρι Πότερ, εννοείται πως έπαιξε σημαντικό ρόλο η προφορική διάδοση μεταξύ των παιδιών, ωστόσο δεν μπορούμε να παραβλέψουμε και το γεγονός ότι προωθήθηκε και διαφημίστηκε τόσο πολύ στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, σε

Ταμάρα Γκεκτσιάν

σημείο που ήταν αδύνατον να αντισταθούν μικροί και μεγάλοι.

Σύμφωνα με την Παπαϊωάννου(2011), «400 εκατομμύρια αντίτυπα έχουν πουληθεί σε όλο τον κόσμο. Στην Ελλάδα, 800.000 (εκδόσεις 'Ψυχογιός'). Κυκλοφορούν σε 200 χώρες. Έχουν μεταφραστεί σε 64 γλώσσες. 6,3 δισεκατομμύρια δολάρια έχουν κάνει παγκοσμίως οι έξι ταινίες. 3.280.000 εισιτήρια έχουν κόψει στην Ελλάδα».

Ο Μητσάκος (2001) αναφέρει: «Σε κάθε ένα από τα βιβλία ο αναγνώστης ακολουθεί τον Χάρι Πότερ σε ένα ακαδημαϊκό έτος του Χόγκουαρτς και σε περιπέτειες που, από βιβλίο σε βιβλίο, γίνονται όλο και πιο ενδιαφέρουσες, σκοτεινές, ακόμη και τρομακτικές. Στα βιβλία αυτά κρύβεται ένας θησαυρός...».

4.1 Τα χαρακτηριστικά των βιβλίων «Χάρι Πότερ»

Τα βιβλία Χάρι Πότερ παρουσιάζουν μια αύξηση σελίδων σε κάθε επόμενο βιβλίο και αυτός ο όγκος των σελίδων αυξάνεται ακόμη πιο πολύ από το γεγονός ότι έχουν μεγάλη γραμματοσειρά και ευδιάκριτη ούτως ώστε να διευκολύνουν την ανάγνωση.

Η γλώσσα είναι απλή, λιτή και βοηθά τους αναγνώστες να πλάσουν όμορφες εικόνες στο μυαλό τους. Ο χρόνος που χρησιμοποιείται είναι κυρίως ο ενεστώτας και ο παρατατικός. Το κείμενο έχει πολλούς και ζωντανούς διαλόγους σε πλάγιο λόγο αλλά ταυτόχρονα και πολλές παραστατικές περιγραφές. Η συγγραφέας χρησιμοποιεί μεταφορές και παρομοιώσεις χωρίς όμως να μπερδεύει τους αναγνώστες. Το κάθε παιδί καλείται να ερμηνεύσει με το δικό του τρόπο τα νοήματα του βιβλίου. Σε καμία περίπτωση η συγγραφέας δεν κουνάει το δάχτυλο και δεν έχει φυσικά ούτε και διδακτικό τόνο.

Αυτό που υπερισχύει στη σειρά των βιβλίων του Χάρι Πότερ είναι η φαντασία και η περιπέτεια. Πρωταγωνιστής είναι ένας μικρός μάγος που παλεύει για ένα καλύτερο αύριο σε έναν κόσμο όπου παραμονεύει το κακό. Σημαντικά θέματα που αναλύονται είναι η φιλία, η αγάπη, ο αγώνας, η πίστη και η επιμονή. Δεν παραλείπεται όμως ούτε και ο θάνατος, με κάτι το οποίο έρχονται σε επαφή οι αναγνώστες/τριες με προσεκτικό και μη τραυματικό τρόπο.

Όσον αφορά τη δομή, η συγγραφέας προτίμησε μια ξεκάθαρη και ολοκληρωμένη δομή με αρχή μέση και τέλος, με οργανωμένη πλοκή και λογική σειρά γεγονότων. Υπάρχουν ελάχιστα flashbacks τα οποία όμως είναι ξεκάθαρα και εναρμονισμένα με το περιεχόμενο. Με αυτόν τον τρόπο η ανάγνωση είναι εύκολη για τα παιδιά χωρίς να στερείται ενδιαφέροντος.

Το τέλος του κάθε βιβλίου δεν είναι προβλέψιμο, αλλά σίγουρα είναι θετικό αν και συνοδεύεται με κάποια δυσάρεστα συναισθήματα.

4.2 Οι χαρακτήρες στα βιβλία του Χάρι Πότερ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα καταπιαστούμε με τους χαρακτήρες που παρελαύνουν στο βιβλίο. Θα ξεκινήσουμε αναλύοντας την Ερμιόνη Γκρέιντζερ, η οποία είναι ένα κορίτσι, το οποίο από το πρώτο κίολας βιβλίο (ο Χάρι Πότερ και η Φιλοσοφική Λίθος), είναι ένας χαρακτήρας που μοιάζει να τα ξέρει όλα σε σημείο που να γίνεται μισητή στους/στις μικρούς/ες αναγνώστες/τριες. Είναι ένα σημαντικό κομμάτι της ομάδας που στηρίζει τον Χάρι Πότερ και τον βοηθά να επιτύχει τους στόχους του. Δεν ξεχωρίζει από τα αγόρια της παρέας και μάλιστα είναι εκείνη που αναλαμβάνει τις περισσότερες φορές πρωτοβουλίες και δίνει τη λύση στο εκάστοτε πρόβλημα. Σε καμία περίπτωση δεν εξαρτάται από τον Χάρι και τον Ρον, αντιθέτως μοιάζει να είναι πιο δυναμική και πιο υπεύθυνη από όλους. Παρά το δυναμισμό της κρύβει μια εμφανή ευαισθησία που οφείλεται στους Μαγκλ(μη μάγους) γονείς της. Μοιάζει να πληγώνεται από τα περιφρονητικά σχόλια κάποιων συμμαθητών της όταν αναφέρονται στους γονείς της και ίσως είναι και οι μοναδικές στιγμές που παρουσιάζεται ως τρωτή και αδύναμη.

Το δεύτερο μέλος της παρέας είναι ο Ρον Γουέσλι. Είναι ο καλύτερος φίλος του Χάρι και του μένει πιστός σε ό,τι δυσκολία κι αν προκύψει. Σε αντίθεση με την Ερμιόνη, ο Ρον είναι ένα αγόρι χωρίς δυναμισμό και προσωπικότητα. Έχει αδυναμίες και τρωτά σημεία και μπλέκεται σε προβλήματα που εύκολα οι μικροί/ες αναγνώστες/τριες μπορούν να ταυτιστούν και να αναγνωρίσουν τους εαυτούς τους. Για παράδειγμα, στο πρώτο βιβλίο ο Ρον αισθάνεται έντονη ντροπή για την οικονομική

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΑΛΑΙΟ ΣΤΑΥΡΟ ΤΡΙΦΥΛΙΟΥ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΤΩΝ

Ταμάρα Γκεκτσιάν

κατάσταση της οικογένειάς του που δε δύναται να του προσφέρει όμορφα ρούχα και καινούργια πράγματα που πιθανόν να έχουν τα άλλα παιδιά, κάτι με το οποίο σίγουρα οι αναγνώστες/τριες μπορούν να ταυτιστούν αν προέρχονται και οι ίδιοι από αντίστοιχες κοινωνικές ομάδες.

Ο χαρακτήρας όμως που βασίζεται η όλη ιστορία είναι φυσικά ο ίδιος ο Χάρι. Ο Χάρι είναι ένα τυπικό παιδί χωρίς καμία ουσιαστική θέση στον κόσμο των Μαγκλ, του κόσμου δηλαδή που δεν έχει καμία σχέση με τη μαγεία. Ο Χάρι, όπως είπαμε, μέχρι τα 11 του υπέφερε νιώθοντας διαφορετικός και πλέον, όταν βρίσκεται στο Χόγκουαρτς, μπορεί επιτέλους να απελευθερωθεί, να ενδυναμωθεί και να διεκδικήσει αυτό που του αξίζει. Μπορεί να φαίνεται ότι δεν έχει αυτοπεποίθηση και πυγμή, ωστόσο όταν έρχεται αντιμέτωπος με το πρόβλημα, πάντοτε βρίσκει και αναδεικνύει μια εσωτερική δύναμη και έναν προσωπικό ζήλο, που αφήνει τους πάντες άναυδους. Με επιμονή, δουλειά, προσήλωση και θάρρος καταφέρνει να υπερπηδά τα εμπόδια και να γίνεται παράδειγμα προς μίμηση για τους/τις συμμαθητές/τριες του.

Εχθρός του Χάρι Πότερ και της παρέας του, υπήρξε ο Ντράκο Λούσιους Μαλφόνι, ο οποίος φοιτούσε στον κοιτώνα του Σλίθεριν. Ο Ντράκο Μαλφόνι προσπαθούσε να βλάψει με κάθε τρόπο και μέσο την αγαπητή παρέα ωστόσο πάντοτε κατέληγε νικημένος. Είναι ο χαρακτήρας που αγαπούν να μισούν οι μικροί/ές αναγνώστες/τριες καθότι πρεσβεύει όλα εκείνα που απεχθάνονται ο Χάρι Πότερ και η παρέα του, όπως είναι η ζήλεια, η δολιοφθορά, το μίσος, η εκδίκηση και η κακία. Οι αναγνώστες/τριες νιώθουν πιθανότατα αγανάκτηση και οργή διαβάζοντας για τις δολοπλοκίες αυτού του ήρωα. Όσο πιο πολύ θέλει να βλάψει τον Χάρι Πότερ τόσο πιο πολύ μεγαλώνει η συμπάθεια του αναγνωστικού κοινού για το ίδιο τον Χάρι Πότερ.

Περνώντας τώρα στο διδακτικό προσωπικό του Χόγκουαρτς, θα αναφερθούμε αρχικά στον διευθυντή του σχολείου μαγείας, τον Άλμπους Ντάμπλντορ. Είναι ένας από τους πιο δυνατούς μάγους της εποχής του και πρεσβεύει το καλό, το δίκαιο και το ηθικό. Επιτρέπει τα λάθη στα παιδιά και μάλιστα πολλές φορές τα επικροτεί γιατί μέσα από αυτά μαθαίνουν. Μίλα με ταπεινότητα και παρότι έχει τη μέγιστη εξουσία, εκείνος όχι μόνο δεν την καταχράζεται, αλλά αντιθέτως τους αντιμετωπίζει όλους ισάξια.

Ένα άλλο μέλος του διδακτικού προσωπικού είναι ο Σέβερους Σνέιπ, ο

Ταμάρα Γκεκτσιάν

καθηγητής των σκοτεινών τεχνών και φίλτρων. Αν και η εμφάνιση του είναι επιβλητική και αυστηρή σε σημείο που να φοβερίζει και να απωθεί τους/τις μαθητές/τριες, παρόλα αυτά ο ίδιος προσπάθησε πολλές φορές να σώσει τον Χάρι Πότερ και την παρέα του από δύσκολες καταστάσεις. Η καλή του πρόθεση όμως πολλές φορές δε γινόταν αντιληπτή και μάλιστα αμφισβητήθηκε.

Τέλος, θα αναφερθούμε στον Χάγκριντ, ο οποίος έχει τον ρόλο του ευγενικού και καλόκαρδου δασοφύλακα και κλειδοκράτορα της σχολής Χόγκουαρτς. Σε αντίθεση με το εξαιρετικά μεγάλο σωματότυπό του, καθότι είναι πολύ πιο ψηλός και ευτραφής από έναν φυσιολογικό άνθρωπο, ωστόσο είναι ένας ευαίσθητος άνθρωπος που προσφώνει τον εαυτό του ως «μαμά» όταν υιοθετεί έναν δράκο στο πρώτο βιβλίο. Δεν είναι ξεκάθαρος ο σεξουαλικός προσανατολισμός του κάτι το οποίο μπορούν να βιώνουν και οι νεαρές ηλικίες αναγνωστών.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

4.3 Η επιρροή του Χάρι Πότερ στον συναισθηματικό κόσμο των παιδιών

Ο Χάρι Πότερ είναι μια ιστορία που κερδίζει την προσοχή των παιδιών, τα διασκεδάζει και παράλληλα διεγείρει την περιέργεια τους. Για να μπορέσει ένα βιβλίο να εμπλουτίσει την ζωή των παιδιών πρέπει πρώτα να διεγείρει την φαντασία τους, κάτι το οποίο επιτυγχάνεται μέσω της ιστορίας του Χάρι Πότερ.

Τα παιδιά διαβάζοντας τις περιπέτειες του Χάρι Πότερ αντιλαμβάνονται ότι ο αγώνας απέναντι στις δυσκολίες της ζωής είναι αναπόφευκτος και πολλές φορές απρόβλεπτος. Ωστόσο με πολλή προσπάθεια μπορεί ο/η καθένας/καθεμιά να υπερπηδήσει τα εμπόδια και να βγει νικητής/τρια. Το κακό κάθε φορά κατατροπώνεται στο τέλος, κάτι το οποίο το παιδί το λαμβάνει σα μια δίκαιη ανταμοιβή και νιώθει ικανοποίηση. Εφόσον το κατάφερε ο Χάρι Πότερ μπορούν και οι ίδιοι αρκεί να προσπεράσουν τα εμπόδια και να βγουν νικητές/τριες.

Τα παιδιά μεταφέρονται στο μαγικό κόσμο του Χάρι Πότερ και μετά μεταφέρονται στον πραγματικό κόσμο έχοντας πλέον μία διαφορετική ματιά ως προς την κατανόηση του κόσμου αλλά και παράλληλα έχοντας εκτονωθεί ψυχικά καθότι έχει ενισχυθεί το θάρρος τους και έχουν διερευνηθεί οι ορίζοντες τους σε τέτοιο βαθμό που πλέον μπορούν να αντιμετωπίζουν τις όποιες δυσκολίες και προκλήσεις με θάρρος και επιμονή.

Γενικότερα προκύπτουν πολλά θέματα που εξετάζονται στο βιβλίο και με τα οποία καταπιάνεται η συγγραφέας με έναν τέτοιο τρόπο που είναι σα να μιλάει στη γλώσσα των παιδιών. Παρακάτω διαφαίνονται τα σημαντικότερα θέματα σε πίνακα.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Πίνακας 2: Τα θέματα που αναδύονται από τη σειρά βιβλίων Χάρι Πότερ

Προκατάληψη
Αδιαλλαξία
Ανεκτικότητα
Αποδοχή του διαφορετικού
Διαχείριση θανάτου
Πίστη
Αφοσίωση
Αγώνας
Θάρρος

Διαβάζοντας την ιστορία του Χάρι Πότερ τα παιδιά αποκομίζουν πλήθος θετικών στοιχείων, τα οποία διαφαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3: Θετικά στοιχεία που αποκομίζουν τα παιδιά από την ανάγνωση της σειράς βιβλίων Χάρι Πότερ

Ταύτιση με τις διάφορες προσωπικότητες του βιβλίου
Ταύτιση με τις καταστάσεις, τα εμπόδια, τα προβλήματα
Ασφαλή επιστροφή στον πραγματικό τους κόσμο
Αλλαγή συνείδησης, οπτικής, πεποιθήσεων
Αναγνώριση υπέρτατων αξιών (φιλία, οικογένεια, σεβασμός, αγάπη)
Αλλαγή πεποιθήσεων
Αλλαγή στάση και φιλοσοφίας απέναντι στον κόσμο και την ίδια τη ζωή
Ενδυνάμωση συνείδησης, προσωπικότητας, χαρακτήρα
Αντιμέτωπιση προβλημάτων με άλλη οπτική
Αντιμέτωπιση φοβιών
Αναγνώριση και αποδοχή συναισθημάτων και καταστάσεων
Ανακούφιση
Αποδοχή της αποτυχίας/ήττας/προδοσίας

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Μιλώντας αναλυτικά θα λέγαμε ότι με την ανάγνωση των βιβλίων του Χάρι Πότερ τα παιδιά αντιλαμβάνονται ότι δεν υπάρχουν ανώτερες και κατώτερες φυλές. Στον κόσμο της μαγείας θεωρείται ανώτερη φυλή οι λεγόμενοι «καθαρόαιμοι», που είναι οι μάγοι που προέρχονται από γονείς μάγους, ενώ κατώτερη φυλή θεωρούνται οι λεγόμενοι «Μαγκλ», οι μάγοι που προέρχονται από κανονικούς ανθρώπους. Βλέπουμε όμως πως μια μάγισσα, η Ερμιόνη Γκρέιντζερ που έχει Μαγκλ γονείς, αποδεικνύεται τις περισσότερες φορές ικανότερη, εξυπνότερη και πιο αγαπητή από τους περισσότερους καθαρόαιμους. Είναι η έμπιστη φίλη του Χάρι Πότερ που τον σώζει από πολλά προβλήματα και μεπελάδες. Έτσι και τα παιδιά που νιώθουν περιθωριοποιημένα λόγω οικονομικής ή κοινωνικής κατάστασης, μπορούν να νιώσουν μια ανακούφιση βλέποντας ότι καμία σημασία δεν έχει από που προέρχονται, αλλά σημασία έχει αυτό που πρεσβεύουν και αυτό που πραγματικά είναι.

Άλλο ένα θέμα που θίγεται είναι η αποδοχή της ιδιαίτερης ταυτότητας. Ο Χάρι Πότερ είναι ένα παιδί στερημένο από αγάπη και ορφανό από γονείς. Οι θείοι του που τον μεγαλώνουν τον αντιμετωπίζουν σαν κάτι το διαφορετικό απλά και μόνο επειδή είναι μάγος. Κάποιοι μάγοι αντιμετωπίζουν τους Μαγκλ με περιφρόνηση κάτι αντίστοιχο γίνεται όμως και με τους Μαγκλ που θεωρούν τους μάγους ως τέρατα της φύσης. Στη σχολή Χόγκουαρτς όμως οι μάγοι σέβονται τον πρωταγωνιστή μας και εκείνος κατακτά τη θέση που του αξίζει. Μπορεί να μη βρήκε την αποδοχή από την οικογένεια του, έφτιαξε όμως μια άλλη οικογένεια στο Χόγκουαρτς με τον Ρον και την Ερμιόνη και ο δεσμός τους ήταν τόσο ισχυρός που ξεπερνούσε τους δεσμούς αίματος. Έτσι και οι μικροί/ες αναγνώστες/τριες θα νιώσουν μια ικανοποίηση εάν νιώθουν και οι ίδιοι διαφορετικοί, καθότι το φταίξιμο δεν είναι δικό τους, αλλά των άλλων που είναι ακατάλληλοι να δουν την ομορφιά της ψυχής τους και να τους αγαπήσουν για αυτό που είναι.

Τα παιδιά επίσης αντιλαμβάνονται πως στην πραγματική ζωή μπορούν εύκολα να γίνουν οι δακτυλοδεικτούμενοι, απλά και μόνο επειδή ξεχωρίζουν. Ακόμη και ο γίγαντας Χάγκριντ αντιμετωπίζεται από τους ίδιους τους μάγους με προκατάληψη λόγω του μεγάλου σωματότυπού του και της ιδιαίτερης ευαίσθητης ιδιοσυγκρασίας

Ταμάρα Γκεκτσιάν

του, αλλά την ίδια στιγμή μια μερίδα των μάγων, συμπεριλαμβανομένου του Χάρι Πότερ και της παρέας του, τον λατρεύουν και τον θεωρούν έμπιστο φίλο.

Ένας άλλος λόγος που μπορούν να ταυτιστούν τα παιδιά με τον ήρωα μας είναι το γεγονός ότι έχει έρθει αντιμέτωπος με το θάνατο, καθότι έχουν πεθάνει οι γονείς του όταν ήταν ακόμη βρέφος. Αλλά και αργότερα έρχεται αντιμέτωπος με το θάνατο όντας παιδί και έφηβος καθότι αγαπημένα του πρόσωπα πεθαίνουν (πχ. Καθηγητής Ντάμπλντορ). Οι αναγνώστες/τριες εξοικειώνονται έτσι με την έννοια του θανάτου και βιώνουν μέσα από τον ήρωα δυσάρεστα συναισθήματα και οδηγούνται σταδιακά στη λύτρωση.

Τα παιδιά που διαβάζουν Χάρι Πότερ είναι πολύ πιθανό να εμφανίσουν λιγότερες προκαταλήψεις απέναντι στις μειονότητες και να επιδείξουν υψηλότερα επίπεδα ενσυναίσθησης. Ο λόγος πίσω από αυτό είναι ο ίδιος ο Χάρι Πότερ, ο οποίος τάσσεται πάντα με τους περιθωριοποιημένους.

Επίσης μεγάλη έμφαση δίνεται και στην αξία της φιλίας. Ο Χάρι Πότερ δε θα είχε καταφέρει τίποτα χωρίς τη βοήθεια των φίλων του. Αν έβαζε μπροστά το ατομικό του συμφέρον και δρούσε εγωιστικά, θα είχε ηττηθεί από την πρώτη κιόλας μάχη. Τα παιδιά διαβάζοντας λοιπόν την ιστορία του μάγου, αντιλαμβάνονται την υπέρτατη αξία της φιλίας και του να μοιράζεσαι και να αγαπάς. Ωστόσο ο Χάρι Πότερ τις μεγαλύτερες μάχες τις έδωσε μόνος του. Και αυτό είναι κάτι που αντιλαμβάνονται τα παιδιά καθότι είναι ένα μοτίβο που ακολουθείται στο τέλος του κάθε βιβλίου. Είτε κερδίσουν, είτε χάσουν, πρέπει να είναι περήφανοι για το γεγονός ότι αντιμετώπισαν τις προκλήσεις μόνοι τους.

Θίγει πολλά προβλήματα η συγγραφέας και το πιο εκπληκτικό είναι ότι έστησε έναν ολόκληρο φανταστικό κόσμο γεμάτη μάγους και τέρατα, εντάσσοντάς τους όλους σε μια φυσική καθημερινότητα. Ο Χάρι, ο Ρον και η Ερμιόνη είναι παιδιά και μετέπειτα έφηβοι, με ανησυχίες, εντάσεις και προβληματισμούς όπως όλα τα παιδιά και οι έφηβοι της ηλικίας τους. Δεν είναι εξιδανικευμένοι χαρακτήρες, ούτε άτρωτοι, ούτε αλάθητοι. Πέφτουν σε σφάλματα, βρίσκουν εμπόδια και όμως παραμένουν θαρραλέοι, δε σταματάνε να πολεμάνε. Έτσι και οι αναγνώστες/τριες, οπλίζονται με θάρρος και επιμονή για να αντιμετωπίσουν και οι ίδιοι/ιες τα όποια προβλήματα που

Ταμάρα Γκεκτσιάν

αντιμετωπίζουν.

Διαβάζοντας την ιστορία του μικρού μάγου τα παιδιά συνειδητοποιούν πως για να βρουν αυτό που θέλουν πραγματικά, πρέπει να αντιμετωπίσουν τους φόβους τους. Οι φοβίες των χαρακτήρων διαφαίνονται σε όλα τα βιβλία. Ο Ρον φοβάται τις αράχνες, η Ερμιόνη την αποτυχία στα μαθήματα, ο Χάρι το θάνατο. Είναι άλλοτε μικροί και άλλοτε μεγάλοι φόβοι που έχουν καθορίσει ως έναν βαθμό το χαρακτήρα κάθε ήρωα και εύκολα θα μπορούσαν να έχουν καθορίσει και τη ζωή τους ολόκληρη. Ωστόσο, η γενναιότητα και η εσωτερική δύναμη των πρωταγωνιστών τους βοήθησε να αντιμετωπίσουν τους φόβους τους και να αλλάξουν τη ζωή τους προς το καλύτερο. Η παραδοχή των φόβων είναι το πρώτο βήμα στην κατεύθυνση αυτή. Εξάλλου, όπως έλεγε και ο Ντάμπλντορ, «ο φόβος ενός ονόματος αυξάνει τον φόβο του ίδιου του πράγματος».

Επίσης, οι ήρωες καλούνται διαρκώς να διαλέξουν ανάμεσα στον εύκολο και το δύσκολο δρόμο. Κάποιοι επιλέγουν μονίμως το δύσκολο δρόμο και κάποιοι όχι. Η οικογένεια Μαλφόι (το αντίπαλο δέος του Χάρι Πότερ) επέλεγε πάντα τον εύκολο δρόμο, που απαιτούσε τις λιγότερες ηθικές θυσίες. Στο τέλος κάποια μέλη της το μετάνιωσαν. Αν και άλλαξε προς το τέλος η συμπεριφορά τους, ωστόσο οι μέχρι τότε πράξεις τους εξακολουθούσαν να τους χαρακτηρίζουν για πάντα. Οι αναγνώστες/τριες έρχονται αντιμέτωποι με το βάρος των επιλογών τους. Τίποτα δεν κατακτιέται εύκολα και τίποτα δε χαρίζεται. Ο δρόμος προς την επιτυχία και τη νίκη είναι ανηφορικός και πολλές φορές δύσβατος, όμως τα παιδιά θαυμάζοντας τους ήρωες μας, οπλίζουν και τα ίδια με θάρρος, υπομονή και επιμονή για να επιτύχουν τους στόχους τους.

Τα συναισθήματα ποικίλουν κατά την ανάγνωση των βιβλίων Χαρι Πότερ. Αν και η ιστορία διαδραματίζεται σε ένα φανταστικό σκηνικό ωστόσο τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο μικρός μάγος είναι πολύ ανθρώπινα. Τα παιδιά διαβάζοντας την ιστορία του μικρού μάγου νιώθουν το συναίσθημα της αγωνίας, της απειλής, του φόβου, της αδικίας, του μίσους, αλλά και συναισθήματα όπως αυτό της αγάπης και της φιλίας. Τα παιδιά συμπάσχουν με τους ήρωες που αδικούνται και συνεπώς νιώθουν το ίδιο μίσος, όπως ακριβώς και οι ήρωες του βιβλίου. Αξίζει να σημειωθεί ότι στους περισσότερους χαρακτήρες, καλούς και κακούς, υπερισχύει η αγάπη. Το μίσος

Ταμάρα Γκεκτσιάν

υπερισχίζει μόνο στο Λόρδο Βόλντεμορντ, ο οποίος και στο τέλος πέθανε. Στο σημείο αυτό εντοπίζεται και ένα ισχυρό άισθημα, αυτό της κάθαρσης.

Καταλήγοντας, θα λέγαμε ότι με την ανάγνωση της ιστορίας του Χάρι Πότερ, τα παιδιά επεξεργάζονται τα συναισθήματά τους και δημιουργείται πρόσφορο έδαφος για συζήτηση πάνω σε θέματα που τα απασχολούν και που δεν μπορούν ακόμα να περιγράψουν ή να εξωτερικεύσουν.

Παρακάτω δίνονται κάποια αποσπάσματα από άρθρα που αναφέρονται στο φαινόμενο «Χάρι Πότερ».

Η Νιαώτη (2007), λέει: «Χιλιάδες γονείς φέρονται να έχουν γράψει στη... μαμά του Χάρι Πότερ, Τζ.Κ. Ρόουλινγκ, ευχαριστώντας την 'γιατί ξεκόλλησε το παιδί τους από την τηλεόραση και το game boy'». Στο ίδιο κείμενο αναφέρονται και τα σχόλια της Αντρέα Σπύνερ, της υπεύθυνης παιδικών βιβλίων του μεγάλου αμερικανικού εκδοτικού οίκου Brown: «Η προσφορά της Ρόουλινγκ έγκειται στο ότι τράβηξε τα παιδιά και πάλι στα βιβλιοπωλεία. Τα βιβλία απέκτησαν και πάλι ενδιαφέρον και έγιναν τρέντι. Αυξήθηκαν συνολικά οι πωλήσεις στα παιδικά βιβλία φαντασίας. Είναι άδικο να ζητάμε από τη Ρόουλινγκ και τον Χάρι να κάνουν θαύματα στη λογοτεχνική καθημερινότητα, οπότε εξαρτάται τώρα και από τους γονείς, να βοηθήσουν τους νεαρούς αναγνώστες να μη χάσουν το ενδιαφέρον τους για τη λογοτεχνία».

Ο Βασαλάκης (2010) λέει: «Το παράλληλο σύμπαν της Ρόουλινγκ κατέκτησε τις καρδιές μικρών και μεγάλων, προκαλώντας ένα εκδοτικό φαινόμενο. Ποια είναι τα συστατικά του φίλτρου με το οποίο η Ρόουλινγκ μάγεψε τόσο κόσμο; Ο Χάρι Πότερ έγινε καθρέφτης των προβληματισμών. 'Εξήγησε' τα τεχνολογικά άλματα με... ξόρκια και έκανε το σχολείο διασκεδαστικό. Για τους υπόλοιπους, δημιούργησε μια αλληγορία της σύγχρονης κοινωνίας, των καθημερινών της κινδύνων, της σκοτεινής της πλευράς. (...) Είναι άραγε ο Χάρι ένας λογοτεχνικός ήρωας που θα μείνει στην ιστορία; Ο καιρός θα δείξει. Τα ρεκόρ στις πωλήσεις των βιβλίων με τις περιπέτειές του, πάντως, δύσκολα θα σπάσουν.» Στο ίδιο κείμενο βλέπουμε και ένα σχόλιο του συγγραφέα Στίβεν Κίνγκ: «Ο Χάρι θα αντέξει τη δοκιμασία και θα σκαρφαλώσει στο ράφι με τους καλύτερους. Θα πάρει τη θέση του ανάμεσα στην Αλίκη, τον Χοκ, τον Φρόντο και τη Ντόροθι».

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Κεφάλαιο 5

Συμπεράσματα

Η συγκεκριμένη εργασία ξεκίνησε με στόχο να μελετήσουμε αν η φαντασία και η περιπέτεια που υπερισχύουν στην Παιδική Λογοτεχνία, επηρεάζουν τον συναισθηματικό κόσμο των παιδιών. Αν και δεν θα μπορούσαμε να παραβλέψουμε την σημαντικότητα και άλλων ειδών της Παιδικής Λογοτεχνίας καθώς και συστατικών και παραμέτρων, ωστόσο το φανταστικό και η περιπέτεια κρατούν το πλεονέκτημα της αποτελεσματικότητας καθότι είναι απαλλαγμένα από ιστορικά, πολιτικά, κοινωνικά πλαίσια και βοηθούν τους/τις μικρούς/ές αναγνώστες/τριες να απελευθερωθούν από την πραγματικότητα που δεν τους χώρα και να ταξιδέψουν σε κόσμους φανταστικούς όπου κυριαρχεί η ευτυχισμένη έκβαση. Οι ιστορίες είναι δομημένες στο πλαίσιο του φανταστικού και έτσι δεν υπάρχει ο κίνδυνος τα παιδιά να έχουν αυταπάτες ότι όλα αυτά που διαβάζουν μπορούν να πραγματοποιηθούν και στον αληθινό κόσμο.

Η εργασία μας οδήγησε στο συμπέρασμα ότι λόγω των υπάρχουσών συνθηκών, όπου ζούμε όλοι μια ασφαλή και τακτοποιημένη πραγματικότητα, το να συναντήσουν τα παιδιά στο διάβα τους δοκιμές και περιπέτειες είναι σπάνιο, και όμως αυτή η ανάγκη τους για εμπειρίες βρίσκει αντίκρισμα, παρηγοριά και ανακούφιση στην ανάγνωση βιβλίων όπου συμπάσχουν με τους ήρωες που μπλέκονται σε περιπέτειες μα δε σταματούν στιγμή να μάχονται και στο τέλος να λαμβάνουν αυτό που πραγματικά τους αξίζει. Αυτό πράγματι, είναι κάτι που τους παρηγορεί και τους καθησυχάζει.

Κάτι άλλο που τους καθησυχάζει είναι και οι φανταστικοί κόσμοι που λειτουργούν σαν ένα παράθυρο σε μια απλή καθημερινότητα ή ακόμη και από μια δυσάρεστη πραγματικότητα. Εκτός από την ευχαρίστηση και τη χαρά που νιώθουν τα παιδιά διαβάζοντας φανταστικές ιστορίες, παράλληλα ενισχύονται και πολύτιμες δεξιότητες που μπορούν να αλλάζουν την οπτική και τη στάση τους απέναντι στη ζωή. Η φαντασία είναι ένα όπλο με το οποίο γεννιούνται τα παιδιά και πρέπει να ενισχύεται και όχι να κατακερματίζεται. Ανάλογα με το στάδιο συναισθηματικής ανάπτυξης που βρίσκονται τα παιδιά πρέπει να τους προσφέρονται και τα αντίστοιχα αναγνώσματα, λαμβάνοντας φυσικά υπόψη και την προσωπικότητα και τις προτιμήσεις του κάθε

Ταμάρα Γκεκτσιάν

παιδιού. Ο συναισθηματικός κόσμος των παιδιών πρέπει να ενισχύεται και να τροφοδοτείται με κείμενα που θα ξεδιπλώσουν πτυχές του εαυτού τους και θα εξελίσουν άλλες. Εκτός από το γονέα που διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο στη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού σημαντικό ρόλο έχουν και οι εκπαιδευτικοί που πρέπει να ενισχύουν αξίες όπως είναι η ενσυναίσθηση, η αυτοαντίληψη, η αυτοσυνείδηση. Και αυτό είναι κάτι που μπορεί να γίνει μέσω της Παιδικής Λογοτεχνίας, που ωστόσο συμπεράναμε ότι έχει μια υποτιμημένη θέση στο σχολικό πρόγραμμα και εξαρτάται από την προσωπική επιλογή των εκπαιδευτικών για το πότε, πως και πόσο θα καταπιαστούν με ένα κείμενο.

Λόγω της ύψιστης συμβολής της Παιδικής Λογοτεχνίας στην ανάπτυξη του παιδιού γενικότερα και στη συναισθηματική ανάπτυξη ειδικότερα, θα εκτιμούσαμε πως κρίνεται αναγκαία η μεγαλύτερη παρουσία των λογοτεχνικών κειμένων στα διδακτικά βιβλία αλλά και η καλύτερη αξιοποίηση τους, καθότι μέχρι στιγμής λειτουργούν κυρίως ως μέσο για βελτίωση της αναγνωστικής ικανότητας και κατανόησης. Η διδασκαλία της Παιδικής Λογοτεχνίας στο Δημοτικό Σχολείο κρίνεται ότι πρέπει να εμπλουτιστεί με κείμενα που διαποτίζονται από φαντασία και περιπέτεια, να αποσυνδεθεί από το μάθημα της Γλώσσας και να συνδεθεί με άλλα γνωστικά αντικείμενα, όπως είναι το Θέατρο, η Μουσική κ.ο.κ. Παράλληλα πρέπει να συνδεθεί με ασκήσεις φιλιανγωνίας και να καλλιεργήσει συναισθήματα.

Τέλος, η θεματολογία και το περιεχόμενό τους πρέπει να συμβαδίζουν με την ηλικία, την προσωπικότητα, το υπόβαθρο και τα ενδιαφέροντα των παιδιών και να εκφράζουν δικές τους σκέψεις και προβληματισμούς ώστε να κερδίζουν το ενδιαφέρον και την προσοχή τους.

Τα παιδιά εκτός από ανάγνωση και γραφή έχουν ανάγκη και από άλλα ερεθίσματα και αναζητούν απαντήσεις και λύσεις για τον κόσμο, τη ζωή ή ακόμη και για τον εαυτό τους. Πολλά παιδιά από μικρή κιόλας ηλικία, έρχονται αντιμέτωποι με ερωτήσεις που δεν έχουν απαντήσεις όπως για παράδειγμα αν η μοίρα επηρεάζεται από τις αποφάσεις μας. Με την ανάγνωση βιβλίων, όπως ο Χάρι Πότερ, συναντώνται με αυτά τα θεμελιώδη και πανανθρώπινα ζητήματα και το κάθε παιδί λαμβάνει και μια απάντηση με βάση τις εμπειρίες και την ψυχοσύνθεση του. Παράλληλα αποκομίζουν

Ταμάρα Γκεκτσιάν

και πλήθος από οφέλη που δρουν τονωτικά στη συναισθηματική τους ανάπτυξη. Όλα τα παραπάνω δε θα μπορούσαν να επιτευχθούν με τη βοήθεια των ηλεκτρονικών μέσων, γιατί με την ανάγνωση ενός βιβλίου μπλέκονται και οι ίδιοι στις ιστορίες, συμπάσχουν, συγκινούνται και συμπορεύονται.

Παρότι υπάρχουν πολλοί εύκολοι τρόποι διασκέδασης, τα βιβλία παραμένουν αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής τόσο των μεγάλων όσο και των μικρών. Αν και είναι ελάχιστον πλέον ο ελεύθερος χρόνος, ωστόσο τα παιδιά ακόμη επιμένουν και διαβάζουν γιατί κανένας άλλος τρόπος και μέσο δεν είναι πιο αποτελεσματικό από ένα βιβλίο. Αυτή η διαπίστωση δικαιολογείται και από την τεράστια αποδοχή των βιβλίων του Χάρι Πότερ και γι' αυτό και αποτέλεσαν ένα σημαντικό συστατικό για να αναλύσουμε την εργασία.

Αξίζει να τονιστεί ότι, παρότι στην παρούσα εργασία επικεντρωθήκαμε στα βιβλία περιπέτειας και φαντασίας καθώς στα οφέλη τους, πρέπει να καταστεί σαφές, ότι πρέπει να σεβαστούμε το είδος των βιβλίων που επιλέγουν τα παιδιά. Ξέρουν καλύτερα από τον καθένα τι τους διακατέχει, τι τους συναρπάζει και τι τους θεραπεύει. Ας εμπιστευτούμε τα παιδιά, αυτά ξέρουν καλύτερα.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Κεφάλαιο 6

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Βιβλία προς ανάλυση

- Rowiling, K, Joanne, *Ο Χάρι Πότερ και η Φιλοσοφική Λίθος*, Ψυχογιός, 1998
- Rowiling, K, Joanne, *Ο Χάρι Πότερ και η Κάμαρα με τα Μυστικά*, Ψυχογιός, 1999
- Rowiling, K, Joanne, *Ο Χάρι Πότερ και ο Αιχμάλωτος του Αζκαμπάν*, Ψυχογιός, 1999
- Rowiling, K, Joanne, *Ο Χάρι Πότερ και Το Κύπελλο της Φωτιάς*, Ψυχογιός, 2000
- Rowiling, K, Joanne, *Ο Χάρι Πότερ και Το Τάγμα του Φοίνικα*, Ψυχογιός, 2003
- Rowiling, K, Joanne, *Ο Χάρι Πότερ και ο Ημίαιμος Πρίγκιψ*, Ψυχογιός, 2005
- Rowiling, K, Joanne, *Ο Χάρι Πότερ και οι Κλήροι του Θανάτου*, Ψυχογιός, 2007

Ελληνική βιβλιογραφία

Αναγνωστόπουλος Β.Δ.(1996), *Στάσεις και εξελίξεις της Παιδικής Λογοτεχνίας στη δεκαετία 1980-1990*. Αθήνα: Οι Εκδόσεις των Φίλων

Αναγνωστόπουλος Β.Δ. - Δελώνης Αντώνης (1988), *Παιδική λογοτεχνία και σχολείο*, Αθήνα: Πατάκη.

Αναγνωστόπουλος, Β.-Δ. (2001). *Ιδεολογία και Παιδική Λογοτεχνία* (Τόμ. 1). Αθήνα: Καστανιώτη.

Βασαλάκης Γιάννης (2010). «Χάρι Πότερ: Ο μάγος της διπλανής πόρτας, ο μυθιστορηματικός ήρωας που έγινε ποπ είδωλο για μια ολόκληρη γενιά εφήβων», Το Βήμα, 20.11.

Βοκοτοπούλου, Ε. (2013), *Καλλιερμώντας τη Φιλαναγνωσία. Πραγματικότητες & Προοπτικές*. Αθήνα: Διάδραση.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Γιάκος Δ., (1991): *Ιστορία της Ελληνικής Παιδικής Λογοτεχνίας*. Αθήνα: Παπαδήμα.

Δαράκη, Π. (1995). «*Το παιδικό βιβλίο σαν πολιτισμική αξία*». Διαδρομές, 40, 333-335.

Δελώνης, Α. (1986). *Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία: 1835-1985: Από τις πρώτες ρίζες μέχρι σήμερα*. Αθήνα: Ηράκλειτος.

ΔΕΠΠΣ, (2001) (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, *ΦΕΚ 1366/18-10-2001, τχ. Β*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

ΔΕΠΠΣ, (2003α). (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, *ΦΕΚ 303 και 304 / 13-3-2003, τχ. Β, τόμοι Α' και Β'*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Καλλέργης, Η. (1995). *Προσεγγίσεις στην παιδική λογοτεχνία*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Κανατσούλη, Μ. (2002). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας σχολικής και προσχολικής ηλικίας*. Θεσσαλονίκη: UNIVERSITY STYDIO PRESS.

Κανατσούλη Μένη Δ. (2004), *Ιδεολογικές διαστάσεις της παιδικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω - Γιώργος Δαρδανός.

Καρπόζηλου, Μάρθα (1994). *Το παιδί στη χώρα των βιβλίων*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Καρπόζηλου, Μάρθα (2009). *Το Παιδί στη χώρα των βιβλίων: Συμβολή στη μελέτη των παιδικών αναγνωσμάτων*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Κατσίκη-Γκιβάλου, Α. (1995). *Παιδική Λογοτεχνία. Θεωρία και Πράξη*, τόμος Α'. Αθήνα: Πατάκης.

Κατσίκη-Γκιβάλου, Α. (2008, Σεπτέμβριος). *Λογοτεχνία στην Προτοβάθμια Εκπαίδευση: «Όρα μηδέν»*. ΔΙΑΒΑΖΩ, 488, 66 – 69.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Κατσίκη-Γκίβαλου, Α., Πολίτης, Δ., Χαλκιαδάκη, Α., & Τσιαμπάση, Φ. (2011). *Καλλιεργείται η αγάπη για το διάβασμα; Τρόπος ανάγνωσης και τρόπος εκπαίδευσης*. Πρόγραμμα Επιστημονικών Μελετών 2011. Κοινωφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση.

Κουράκη Χ. (2008). *Αφήγηση και λογοτεχνικοί χαρακτήρες. Τα μυθοπλαστικά πρόσωπα στο πεζογραφικό έργο της Ζωρζ Σερή (1969-1995)*. Αθήνα: Πατάκη.

Κυρίμης Φαίδων (1999). *Η φαντασία ως παράγοντας προόδου της ανθρωπότητας. Από τη φαντασία στην επιστημονική φαντασία*. Πρακτικά Ημερίδας για την Ελληνική Επιστημονική Φαντασία. Ζωσιμαία Δημοτική Βιβλιοθήκη Ιωαννίνων. Ιωάννινα, σσ. 19-33.

Μαγνήσαλης Γ. Κ., (1987). *Δημιουργική στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Inter-books

Μαλαφάντης, Κ. Δ. (2011). *Το παραμύθι στην εκπαίδευση: Ψυχοπαιδαγωγική διάσταση και αξιοποίηση*. Αθήνα: Διάδραση.

Μητσάκος, Γιάννης (2001). «Χάρι Πότερ: Η μαγεία που έγινε μανία», Το Θέμα, 24.11.

Μπρασέρ Φίλιππ (2021). *1001 δραστηριότητες για να αγαπήσω το βιβλίο*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.

Νιαώτη, Ιωάννα (2007). «Ο Χάρι Πότερ δεν μπορεί να κάνει θαύματα», Ελευθεροτυπία, 05.08.

Παναγιωτόπουλος, Ι. Μ. (2001). *Λογοτεχνικά βιβλία στην προσχολική αγωγή*. Επιμ. Τζίνα Καλογήρου. Αθήνα: Εκδόσεις της Σχολής.

Παπαδάτος Σ.Γιάννης (2009), *Παιδικό Βιβλίο και Φιλαναγνωσία*, Αθήνα, Πατάκης.

Παπαϊωάννου, Χρυσούλα (2011). «Αναλύοντας το φαινόμενο Χάρι Πότερ», Ελευθεροτυπία, 25.06.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Παπαντωνάκης, Δ. Γεώργιος (2009), *Θεωρίες Λογοτεχνίας και ερμηνευτικές προσεγγίσεις κειμένων για παιδιά και νέους*, Αθήνα, Πατάκης.

Παπαντωνάκης, Γ. & Κωτόπουλος, Γ. (2011). *Σκηνικό, Χαρακτήρες, Πλοκή: Διαβάζοντας ένα λογοτεχνικό κείμενο για παιδιά & νέους*. Αθήνα: Εκδοτικός Όμιλος Ίων.

Παπαντωνάκης Γεώργιος, Κωτόπουλος Τριαντάφυλλος, (2011). *Τα Ετεροθαλή*. Αθήνα:Ίων.

Παπαχριστόπουλος Ν. (2013), *Τέχνη και ασυνείδητο*, Πάτρα:Opportuna

Πάτσιου, Βίκυ (1999). «*Τα στερεότυπα της λογοτεχνίας για νέους*». Καθημερινή.

Ποσλανιέκ, Κ. (1991). *Να δώσουμε στα παιδιά την όρεξη για διάβασμα*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας και της λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο. «*ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα)-Νέο πρόγραμμα σπουδών*», ΦΕΚ 2334B/17-10- 2011.

Σακελλαρίου, Χ. (1982). *Ιστορία της Παιδικής Λογοτεχνίας. Από την Αρχαιότητα ως τις μέρες μας*. Αθήνα: Δίπτυχο.

Σωτηρία Α. Τριαντάρη (2012). «*Η Φιλοσοφία του Πραγματισμού στην Εκπαίδευση*», Εκδόσεις: Σταμούλη, Θεσσαλονίκη.

Χαλκιαδάκη, Α. (2008). *Τα πολλαπλά «στοιχήματα» μιας ερευνητικής προσπάθειας*. Στο Γκίβαλου Α., Καλογήρου Τ., Χαλκιαδάκη Α. (επιμ.), *Φιλαναγνωσία και Σχολείο* (σσ. 137-224). Αθήνα: Πατάκη.

Χατζηδημητρίου, Σ. (1997). «*Η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας ως επένδυση ζωής*». Διαδρομές, 46, 134-138.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Χατζηχρήστου, Χ. (2004). *Πρόγραμμα Προαγωγής της Ψυχικής Υγείας και της Μάθησης: Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο. Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο. Εκπαιδευτικό υλικό για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Χοντολίδου, Ε. (2004). *Παιδαγωγικές αρχές του προγράμματος. Στο Β. Αποστολίδου, Β. Καπλάνη, & Ε. Χοντολίδου (Επιμ.)*. Αθήνα: Τυπωθήτω. Γιώργος Δάρδανος.

Μεταφρασμένα στα ελληνικά

Abrams M. H. (1999), *Λεξικό λογοτεχνικών όρων*. Αθήνα: Πατάκης.

Daniel Pennac (2002). *Μεταπτυχιακή εργασία. Γκρενόμπλ: Université Stendhal, Grenoble III*.

Dewey John (1982). *Το σχολείο και η κοινωνία*, Αθήνα: Γλάρος,

Goleman, D. (1995). *Η συναισθηματική Νοημοσύνη*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο

Goleman, D. & Senge, P. (2015). *Τριπλή εστίαση. Μια νέα προσέγγιση στην εκπαίδευση* (Μτφρ.: Ν. Γάσπαρης, Επιμ.: Δ. Ιορδάνογλου & Χ. Ξενάκη). Αθήνα: Πεδίο.

Gottman, J. (2011). *Η Συναισθηματική Νοημοσύνη των παιδιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο

Lightfoot, C., Cole, M., & Cole, S. R. (2014). *Η ανάπτυξη των παιδιών*. (μτφ: Μ. Κουλεντιανού). Αθήνα: Gutenberg. (έτος έκδοσης πρωτότυπου 2009).

Manguel, A. (1997). *Η ιστορία της ανάγνωσης*. Αθήνα: Νέα Σύνορα.

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΑΛΑΙΟΓΙΟΥ ΤΙΝΑΝΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΝ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΝ

Ταμάρα Γκεκτσιάν

McDowell, J. (2012), «Πώς η προσληπτική γνώση σχετίζεται με την πρακτική γνώση», Δευκαλίων 29/1-2.

Norton, E.D. (2006). *Μέσα από τα μάτια ενός παιδιού*. Εισαγωγή στην παιδική λογοτεχνία (μτφ. Φ. Καπτσίκη & Σ. Καζαντζή). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο

Rodari G. (2003). *Η γραμματική της φαντασίας*. Θεσσαλονίκη: Μεταίχμιο

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Appleyard, J.A., (1991). *Becoming a Reader. The Experience of Fiction from Childhood to Adulthood*, Cambridge University Press.

Cawelti, John (1977). *Adventure, Mystery, and Romance: Formula Stories as Art and Popular Culture*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Cropley, A. J., & Cropley, D. H. (2008). "Resolving the paradoxes of creativity: An extended phase model". *Cambridge Journal of Education*, 38(3), 355-373.

Csikszentmihalyi, M. (2006). "Foreword: Developing creativity". In N. Jackson, M.

Denham, S. A. (1998). *Emotional development in young children*. Guilford Press.

Gerhard, H., *Handlungs-Produktionsorientierter Literaturunterricht in der Sekundarstufe 1*, Schroedel Schulbuchverlag, Hannover 1990 (5 Auflage], ο. 7-17.

Giaconia, R. M., & Hedges, L. V (1981). *Identifying features of effective open education programs*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Los Angeles.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Goleman, D. (2008). The secret to success: New research says social-emotional learning helps students in every way. *Educational Digest*, 74 (4), 8-9.

Greenspan, SI & Salmon, J (1993). *Playground politics: Understanding the emotional life of your school-age child*, Addison-Wesley, Cambridge, MA.

Guilford, J. P. (1950). "Creativity". *American Psychologist*, 5, 444-454.

Haddon, F. A., & Lytton, H. (1968). "Teaching approach and the development of divergent thinking abilities in primary schools". *British Journal of Educational Psychology*, 38, 171-180.

Hearne, B & Kaye, M. (1981). *Celebrating Children's Books*, New York: Lothrop, Lee and Shepard.

James, Edward, Tolkien, *Lewis and the explosion of genre fantasy*, *The Cambridge Companion to Fantasy Literature*. Edit. E. James and F. Mendelsohn. Cambridge University Press, 2012. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.

Kochanska, G., Coy, K. C., & Murray, K. T. (2001). The development of self-regulation in the first four years of life. *Child Development*, 72(4), 1091–1111.

Lassig, C. J. (2009). "Promoting creativity in education : from policy to practice : an Australian perspective". In: *Proceedings the 7th ACM Conference on Creativity and Cognition : Everyday Creativity*, 27-30 October 2009, University of California, Berkeley, Calif.

Lonsdale, M. (2003). Impact of school libraries on student achievement: a review of the research. *Australian Council for Educational Research*, 66, 37–39.

Lukens Rebecca (1995), "Conflict", *Critical Handbook of Children's Literature*, 5, 65-71.

Ταμάρα Γκεκτσιάν

McGillis Roderick (1983), “Fantasy as adventure: nineteenth century children’s fiction”, *Children’s Literature Association Quarterly* 8, 3, Φθινόπωρο : 18-22.

Montaigne (2013), *ou la renaissance de la philosophie*. Cafés-philo.

Nodelman, Perry (1992). *The Pleasures of the Children’s literature*. New York & London: Longman.

Norton, D., & Norton, S. (2010). *Through the eyes of a child: An introduction to children’s literature (8th ed.)*. Boston, MA: Prentice-Hall.

Oliver, M. Shaw, & J. Wisdom (Eds.), *Developing Creativity in Higher Education: An Imaginative Curriculum* (pp. xviii-xx). Routledge, London.

Piaget J. (1995). *The language and Thought of the Child*, Meridian Books, New York.

Runco, M. A. (2004a). “Creativity”. *Annual Review of Psychology*, 55, 657–687.

Santrock, J. W. (2002). *Life-span development*. Dubuque, AI: Brown Publishers.

Sergiovanni, T. J. (1994). *Building community in schools*. San Francisco: Jossey-Bass.

Small, R. V., Shanahan, K. A., & Stasak, M. (2010). The impact of New York’s school libraries on student achievement and motivation: Phase III. *School Library Media Research*, 13.

Smith, F. (2006). *Κατανοώντας την ανάγνωση*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Todd, R. J. (2014). School library advocacy, evidence and actions in the USA : Principles for planning and implementing advocacy initiatives. *International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) World Congress*, 1–10. <http://library.ifla.org/id/eprint/852>

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Wang, S. (2009). *The Power of Magical Thinking. Research Shows the Importance of Imagination in Children's Cognitive Development.* The Wall Street Journal.

Whitehead A. N., (1938), *Modes of Thought.* [MT], New York: Macmillan.

Ηλεκτρονικές πηγές

Βικιπαίδεια ελληνική (2008) *Εγκυκλοπαίδεια-Θεματικός κατάλογος* [on line]. Αθήνα, Βικιπαίδεια Διαθέσιμο στο :<http://el.wikipedia.org/wiki/> [Τελευταία πρόσβαση 27 Φεβρουαρίου 2008].

ΔΕΠΠΣ, (2003α). *ΦΕΚ 303 και 304 / 13-3-2003, τχ. Β, τόμοι Α' και Β'.* Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Διαθέσιμο στο:<http://www.pi-schools.gr/programs/depps>.

J.K. Rowling (1999). *A video for a Scholastic book fair promotion.* Διαθέσιμο στο: www.harrypotterrealms.com/quotes&variouspassages.htm

ΥΠ.Ε.Π.Θ., (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών-Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης.* ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ Ελληνικής γλώσσας για το Δημοτικό. Διαθέσιμο στο: <http://www.pi-schools.gr/programs/depps>

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΚΗΦΙΣΣΟΥ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΒΕΤΑΔΩΝΗΤΗ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΝΑΚΟΥΠΟΥ

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Κεφάλαιο 7

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράρτημα 1.

ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Α΄ & Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
Το δελφίνι

Παράρτημα 2

Διπλωματική εργασία

90

Ταμάρα Γκεκτσιάν

ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Γ΄ & Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ Το σκολιό του κόσμου

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

"ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ"

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΚΗΦΙΣΣΑΣ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΘΑΡΟΛΟΓΟΥ

Ταμάρα Γκεκτσιάν

Παράρτημα 3

ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Ε΄ & ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
Με λογισμό και μ' όνειρο

